

GLAS RAVNICE

Glasiilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini

Broj 12

Subotica, kolovoz 1991.

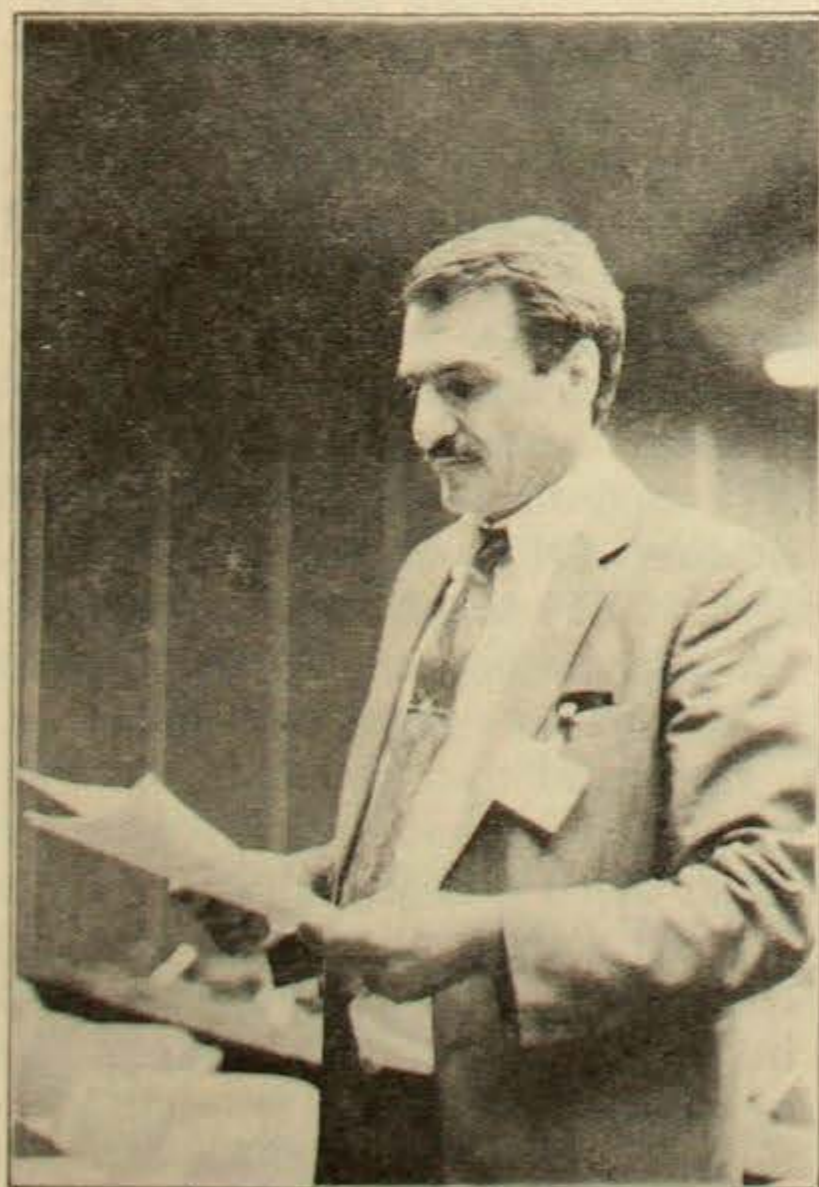
Cijena 15 dinara

DSHV U GENEVI

Delegacija DSHV na poziv nevladine organizacije NGO, boravila je u sklopu KESS-a 12. 07. 1991. u Genevi, gdje je održan skup eksperata za pitanja nacionalnih manjina.

Delegacija DSHV u sastavu mr Bela Tonković predsjednik, mr Ivan Poljaković i prof. Petar Skenderović, tom prilikom održali su jednosatno izlaganje, na kojem su upoznali skup sa prilikama u kojima žive Hrvati u Vojvodini i Srbiji.

(str. 4 i 5)

Petar Skenderović

Ispred zgrade KESS-a

PRIMIRJE – PA KRAJ?

Republika Hrvatska obznanila je da su ratna razaranja do sada, osim više stotina ljudskih života, progutala oko 2,5 do 3,2 milijarde dolara materijalnih dobara, turizam je izgubio najmanje milijardu, a vrijednost popljačkane hrvatske imovine na tlu R Srbije se procjenjuje na oko 500 milijuna dolara. U cijeloj zemlji je preko 60 tisuća izbjeglica. Četiri su mjeseca prošla od trenutka svirepog masakra nad jedanaesticom heroja – branilaca Hrvatske od ubačenih četničkih bandi. Štetu i suze u ovom ratu neće platiti nitko.

(Strana 10 i 11)

Srbija i njena politika samoizolacije

Nakon neuspjele mirovne misije Neuropske „Trojke“, svijetu je postalo sve jasno, a Srbija je načinila još jedan korak ka provaliji samoizolacije. Srbiji ne odgovaraju neutralni strani promatrači u Hrvatskoj iz prostog razloga jer im ne odgovara da se činjenično stanje prezentira svijetu. To je isključivi i jedini razlog zašto Srbija nije htjela potpisati memorandum „Trojke“ o primirju u Hrvatskoj. Priče o navodnom mijenjanju stranih oružanih sila besmislene su jer bi vojna lica bila u civilu kao što je to bio slučaj i u Sloveniji. Dakle, sve po starom dobro poznatom srbijanskom principu, tamo može, tu ne može. Ovakovim postupcima srpska politika vodi u ponor sve građane Srbije, a osobito sam srpski narod.

načkog glasila „Glasa ravnice“ i sve to BEZ I JEDNOG JEDINO ARGUMENTA.

Jednostavno se koriste isprobane komunističke metode etiketiranja: „DSHV je separatistička organizacija“, ili „Glas ravnice“, su klerofašističke novine“. Čak i kada se pokušaju iznijeti neki kvazi argumenti onda to ispada više nego smiješno. „Argument“ za ukidanje DSHV je što je stranka iznijela pred svjetsku javnost u Genevi da Hrvati u Srbiji nemaju svoje škole, svoj tisak, svoje radio i TV emisije. Dakle, za „egzekutora“ nije problem u tome što Hrvati nemaju svoje institucije u Vojvodini (a imali su ih za vrijeme svih ranijih vladavina) nego što su oni to rekli da nemaju. Kako se usuđuju samo? „Argument“ za uki-

biti ni u jednom glasilu, to su lažne informacije. A to mogu kao glavni i odgovorni urednik s ponosom tvrditi, da u ovom glasilu nije bila, niti će biti objavljena niti jedna lažna informacija, a što se ne bi moglo reći i za državne medije, koji nas naprosto bombardiraju dezinformacijama, a da za to nitko ne odgovara. Takovih laži (kojima se koriste totalitarni režimi isključivo u svrhu održavanja vlasti) bezbroj je. Podsjetit ću samo na jedan primjer. Početkom ove godine, nakon „filma o Špegelju“ srpski mediji počeli su obasipati „informacijama“ o kalašnjikovima, kojima su se naoružali Hrvati u Vojvodini. Išlo se tako daleko, da se pisalo kao su cijeli kamioni puni oružja dopremljeni i da se oružje smještalo po raznim kućama,

SRBIJA SAMA — PROTIV SVIH

Tragično je što u Srbiji nema uticajnijih Srba koji bi rekli istinu, a i onih nekoliko, koji su pokušali, isprebijani su, (gosp. Nenad Čanak), a odnedavno se neistomišljenici pokušavaju i likvidirati. Posljednji pokušaj se tragično i završio ubojstvom gosp. Jovića, člana SPO.

Bez obzira koliko srpskom rukovodstvu teško padala kritika DSHV, ONO MORA ZNATI da Vojvođanski Hrvati, ako ne iz drugih razloga, a ono već radi samih sebe, žele da žive u Srbiji koja će biti demokratska, u Srbiji koja će biti bogata, u Srbiji koja će imati puno prijatelja i saveznika, u Srbiji u kojoj će vladati mir i blagostanje. Stoga i kada izričemo optužbe one su u najboljoj namjeri.

U posljednje vrijeme se intenziviraju verbalni napadi (pa i fizički — u Srijemu) na DSHV i njegove članove. Zahtjeva se zabrana rada stranke, zahtjeva se ukidanje stra-

Velikosrpska politika vodi u ponor sve njene građane, a osobito sam srpski narod • Vojvođanski Hrvati žele mir, a da to istinski žele, dokazuju priznavajući Srbiju za svoju državu, iako Vojvodina niti po povijesnom niti etničkom principu nikad nije pripadala Srbiji.

danje „klerofašističkog lista“ je što gospodina Vojislava Šešelja nazivamo četnikom. Sve njegove pristaše ga nazivaju tako, i ne vidim razloga zašto bi ga mi nazivali drugačije.

Možda se nekom i ne sviđaju neka razmišljanja objavljena u ovom glasilu, ali različita, pa i SUPROSTAVLJENA MIŠLJENJA SU TEKOVINA DEMOKRACIJE. Slobodni komentari su odraz slobodnog duha, ali, ono što je bitno, što ne bi smjelo

vikendicama, pa čak i po crkvenim podrumima ili pak iza oltara u katoličkim crkvama. Danas kad se pouzdano zna da su to bile sve laži, barem da je stiglo neko izvinjenje. Naravno da nije, a i ne može stići jer su te kao i sve druge laži lansirane s predumišljajem.

U ovom modernom, i na žalost kriznom vremenu, kada osim RTB i HTV možemo putem satelita pratiti i izvješća CNN, SKY NEWS, RTL, SAT3, RAI i drugih informativnih kuća, informacije koje se čuju putem RTB, najblaže rečeno, neuvjerljive su.

Opet, sve ovo ne pišem zato jer mrzim Srbiju, već naprotiv, zato jer želim živjeti u boljoj Srbiji, a osobno bih bio najsretniji kad bi u bližoj budućnosti bilo moguće napisati uvodnik pod naslovom: „Srbija nije sama — svi su uz nju“.

„Iz mojih usta u božije uši“.

Urednik

Piše: Predsjednik, mr *Bela Tonković*

VAPAJ ZA MIROM

Nakon neuspjele mirovne misije „trojke“ Europske zajednice i nakon svakodnevnog kršenja naredbe Predsjedništva SFRJ o primirju tamni oblaci zastiru horizont i prijete da nam zakriju pogled u budućnost.

Provokacije i vrijeđanja Hrvata, napadi u sredstvima priopćavanja, maltretiranja i od strane državnih organa, mitraljiranje hrvatskih kuća u Novom Slankamenu — događaji su kojima se želi ugušiti glas u

našim grlima, da nas se slomi i da nam se uništi volja za životom na ovim prostorima, na kojima živimo trinaest stoljeća.

Ima kod koga je ta politika postigla svoj cilj.

Na nama, na svakom od nas, leži povijesna odgovornost da sačuvamo ognjišta naših pradjedova i zato ćemo sve učiniti da se što prije vrte svojim kućama oni koji su morali skloniti glave.

Svatko od nas treba da razmisli o tome.

Nitko ne smije sebi dopustiti da mu se zatamni pogled u budućnost, da mu nestane glasa u grlu. Nitko ne smije pasti u očaj.

„Dok oružje zveči — muze šute“, govorili su stari Rimljani. Danas, kad oružje zveči, muze ne šute — one vape za mirom. I mi s njima. I zato radimo sve što radimo, zato smo bili čak i u Ženevi.

O UGROŽENOSTI

Svi možemo da upotrebimo pojam **ugroženosti**. Međutim, otkriti njegovo značenje, njegov misaoni sadržaj koji označuje, predstavlja već problem. To zahtijeva intelektualni napor na koji je, to se pokazuje, vrlo mali broj ljudi danas spremno.

Bremenitost današnjeg političkog života sastoji se i u tome što se komunikacija odvija pod pretpostavkom samorazumijevanja. Na globalnom nivou (govor sredstava javnog priopćavanja) ne postoji promišljena i jasno utemeljena skupina osnovnih pojmovnih označitelja, koja je preduvjet poštene i humane komunikacije — mogućnosti rješenja (odgovora na dato) postavljeno pitanje. Mudra naučiteljica, povijest, pokazala je mogućnost razrješenja ovoga problema: babilonska kula (postojanje iste želje — dovinuti se do Boga — uz neimanje istoga jezičnog utemeljenja, aktualizacija potencijalnosti je nemoguća).

U političkoj komunikaciji u Jugoslaviji pojam „ugroženosti“ je jedan od najfrekventnijih. Ne posjedovanje njegove preciznosti uvjetuje danas „dijalog oružja“. Njegova slojna višeznačnost i zlouporaba usmjeruje ljude protiv odgovarajućeg problema.

Pojam „ugroženost“ se pojavljuje kao sredstvo da označi više međuso-

bom nesvodivi ravni. Prije svega, on označava dimenziju nepostojanje socijalnih preduvjeta (materijalno-novčanih sredstava) za realiziranje pune individualnog života. U tome kontekstu, pojam „ugroženost“ pravilno označuje 9/10 građana Jugoslavije. Tada se govori o socijalnoj „ugroženosti“.

Druga ravan u kojoj se on pojavljuje kao označitelj je duhovno-kulturna. Ovdje „ugroženost“ označuje nemogućnost rabljenja duhovno-kulturni vrijednosti koje nam je podarila povijest. Ono može biti uskraćeno određenoj individui: npr. zabrana javnog djelovanja „nepodobnoj“ osobi u soc-realističkim režimima. Također, ono može biti uskraćeno određenim kolektivitetima: npr. zajednici vjernika (pr. katolička crkva u Ukrajini); Zajednici političkih istomišljenika (pr. politički pluralizam u jednopartijskim režimima); i najzad, nacionalnim zajednicama (primjer vojvođanskih Hrvata, koji u zadnjih 40-tak godina, kao kolektivitet nisu mogli upražnjavati svoje kulturno-povijesne vrijednosti kroz tisak, obrazovanje, kulturu, . . .). Ove prilike predstavljaju duhovno-kulturnu ugroženost.

Treća dimenzija koju pojam „ugroženost“ označava je egzistencijalna: predstavlja na smrt moguću

opasnost za budućnost samoga, u biološkom smislu života. Ono se javlja u dvojakom smislu: 1. egzistencijalno smo „ugroženi“ svi od moguće ekološke katastrofe (posredan utjecaj čovjeka) i 2. egzistencijalno može biti „ugrožen“ individua ili kolektivitet od strane drugog individue ili kolektiviteta (neposredan utjecaj čovjeka). Ovaj vid „ugroženosti“ je najbrutalniji i najnehumaniji, a moderna država u svome ustrojstvu razumijeva (kroz sustav pravnih normi) njegovo isključenje.

Kada se, danas, kula babilonska nanovo gradi (dovinuti se do demokracije i stvoriti društvo po mjeri građanina) ne naučivši zadaću iz povijesti, djelatnici političke zbilje se pokazuju kao diletanti. Srbijanska sredstva javnog priopćavanja položaj Srba u Hrvatskoj označavaju pojmom „ugroženost“ u trećem, egzistencijalnom smislu, što je jako daleko od istine. Takav demonizam, na pragu 21. stoljeća, čitavog državnog ustrojstva Europa ne poznaje. Istodobno se nacionalnim manjinama u republici Srbiji ne priznaje „ugroženost“ u drugom, kulturnom značenju. One koji javno kažu da su u kulturnom smislu „ugroženi“, te tražu kulturnu autonomiju (DSHV i DZVM) nazivaju se: „secesionisti“, „separatisti“, „sledbenici crno-žute, K&K monarhije“, . . . Što nije tačno.

Tomislav Žigmanov

Sa konferencije za tisak DSHV nakon povratka sa KESS-a u Genevi

U EUROPU PO MJERI EUROPE

Konferencija u Genevi

U ponedjeljak 19. VII 1991. održana je konferencija za novinstvo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. Povod konferencije za tisak bio je boravak tročlane delegacije DSHV u Genevi koju su činili, **mr Bela Tonković** predsjednik DSHV **mr Ivan Poljaković** član predsjedništva i **prof. Petar Skenđerović**.

U sklopu KESS-a održan je „Skup eksperata za pitanja nacionalnih manjina“ u Genevi u trajanju od 2. 07. do 14. 07. 1991. Skup je bio organiziran na dvije razine: kao vladine organizacije te kao nevladine organizacije.

Delegacija DSHV-a pozvana je u okviru nevladinih organizacija NGO i nastupila je 17. 07. 1991. u jednosatnom izlaganju.

Delegacija je prikazala prilike u kojima žive Hrvati u Vojvodini i Srbiji uopće. Težište izlaganja bilo je dato prilikama u Vojvodini. Pred učesnika KESS-a izneto je činjenično stanje koje je ilustrirano najeklatantnijim primjerima kao što su:

Današnja situacija

Hrvati u Republici Srbiji

– nemaju niti jedne hrvatske škole,

– u školama ne uče svoj jezik, niti svoju književnost, niti svoju povijest,

– nemaju svoju televiziju, niti radio niti svoje novine,

– trpe pravi antihrvatski medijski rat, predvođen vodećim političarima i aktivno podržavan od strane državnih vlasti, Srpske pravoslavne crkve i četnički orijentiranih stranaka i organizacija,

– nemaju nikakvu hrvatsku izdavačku djelatnost,

– nemaju niti jedne kulturne institucije (etno-muzej, institut za istraživanje jezika, povijesti...)

Napadi na Hrvate u Vojvodini

Od prvog dana osnutka Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini (DSHV) 15. 07. 1990., premda se radi o jednoznačno demokratski i europski orijentiranoj stranici, napadi na Hrvate se intenziviraju. U masmedijima se Hrvate stalno naziva „ustašama“, „genocidnim narodom“, „fašistima“ i sl. Taj medijski teror poduprt je prijetnjama, otpuštanjem s posla, paležom i miniranjima.

Minirane i na drugi način oštećene katoličke crkve i samostani:

– u rujnu 1990. miniran je franjevački samostan u Baču.

Radi se o kulturnom spomeniku „nulte“ kategorije i pod zaštitom UN.

– u veljači 1991. minirana je katolička katedrala u Subotici,

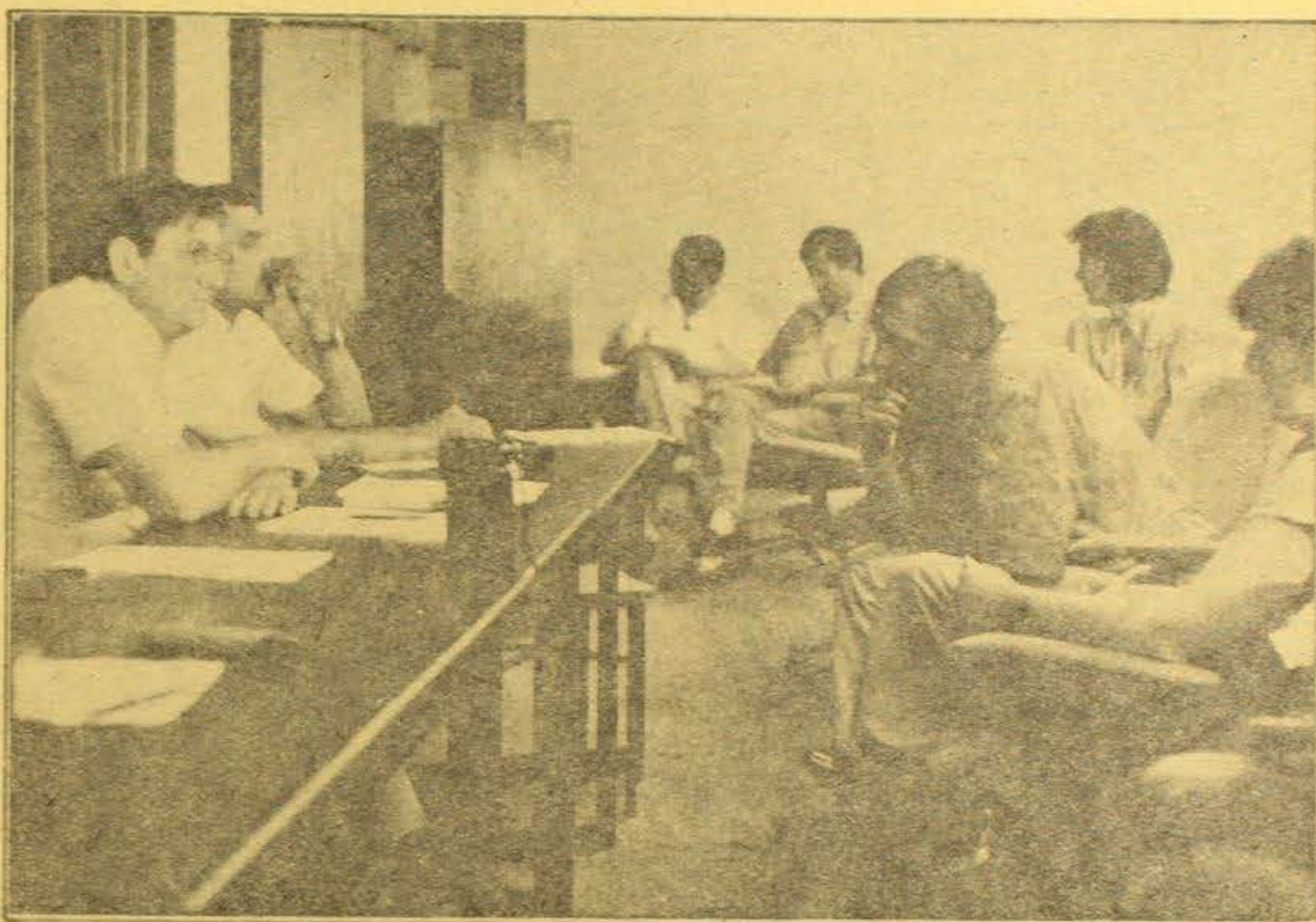
– u svibnju 1991. uništena su ulazna vrata katoličke crkve u Sremskoj Mitrovici, a zidovi crkve su ispisani antihrvatskim natpisima,

Prikazan je također i slučaj Plavne kao i Novog Slankamena.

Prezentiran je i zahtjev DSHV-a za Kulturnom autonomijom Hrvata u Republici Srbiji kao rješenje otvorenih pitanja i ostvarenje interesa Hrvata na ovom području.

Zanimanje za problematiku položaja Hrvata u Republici Srbiji bilo je veliko, tako da je nakon izlaganja naša delegacija još sat vremena odgovarala na pitanja prisutnih. Poslije toga Delegacija je provela još sat i pol u neformalnom razgovoru s ekspertima za pitanja nacionalnih manjina, delegatima vladinih i nevladinih organizacija i novinarima.

Naše viđenje rješenja statusa i zadovoljenje interesa Hrvata u Republici Srbiji u okviru ostvarenja kulturne autonomije prisutni delegati su smatrali sukladnim s rješenjima koja zagovaraju demokratske snage u Europi i koje su razrađene u dokumentima KESS-a.

Konferencija za novinstvo u Subotici

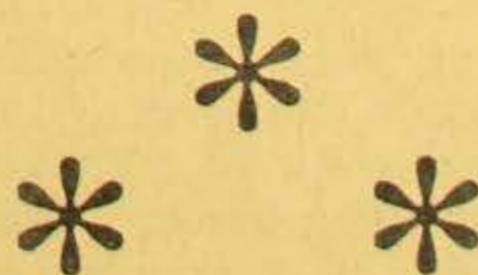
Cjelokupno izlaganje je bilo i tiskano na njemačkom i engleskom jeziku, te podijeljeno svim učesnicima KESS-a u Genevi.

Nakon kraćeg izlaganja na konferenciji za tisak u Subotici usljedila su pitanja novinara i mr Bela Tonković na pitanje da li Republiku Hrvatsku daje potrebnu podršku Hrvatima u Vojvodini, odgovor je da je Sabor Republike Hrvatske izdao Deklaraciju o položaju Hrvata u Srbiji, i da to ne treba ovdje sada posebno komentirati, dodavši da naše probleme trebamo rješavati ovdje gdje i živimo, pa smo stoga i naš zahtjev o kulturnoj autonomiji i uputili Skupštini Srbije. Naglasivši, poređenja radi, da je Sabor Hrvatske usvojio dokument o Srbima u Hrvatskoj kojim se garantira kulturna autonomija i teritorijalna samouprava. Jedno od pitanja prisutnih novinara mr Tonkoviću bilo je, da li bi on, kao Hrvat pristao da potpiše formular vjernosti Republici Srbiji, kakvih je sporadično bilo u Hrvat-

skoj, našto je on odgovorio, da bi, ali da treba imati na umu da takve inicijative ne dolaze od zvaničnih institucija.

A mr Ivan Poljaković komentirajući to pitanje rekao je, da bi vjerovatno potpis lojalnosti bio tražen i od Hrvata u Srbiji, da je DSHV tražio otcjepljenje od Srbije, ali mi smo naš zahtjev vrlo jasno odredili kulturnom autonomijom, i uputili ga Skupštini Srbije na razmatranje i time pokazali da smo lojalni građani Republike Srbije.

Na konferenciji je ukazano i na nekoliko primjera narušavanja nacionalne ravnopravnosti u Subotici, pa je u svezi sa tim Skenderović rekao da se u nekim školama razrednim starišinama nije dozvolilo potpisivati se na svjedodžbe latiničom, a ukazano je da se za vrijeme julskih praznika na ustanovama u gradu nije istaknula i hrvatska zastava.

Poslije terorističkog napada u Novom Slankamenu

OD PRIJETNJI DO PUCNJAVE

NOVI SLANKAMEN — Ulice Novog Slankamena ovih dana obiluju pravom modnom revijom raznih uniformi i naoružanja. To pripadnici SUP-a čuvaju slankamenačke Hrvate od „terorista” a neki kažu da ovdašnje Srbe čuvaju od Hrvata! Poslije terorističkog napada začinjenog pucnjavom iz automatskog oružja i bacanjem eksplozivnih naprava na kuće i lokale Hrvata, nemir se uvukao među ovdašnje mještane svih nacionalnosti. Miša Ivka, čelnika DSHV-a je ostao bez komentara, bez riječi ka-

da je vidio svoju kuću izrešetanu, demoliranu. Eto, poslije verbalnih prijetnji došlo je do pucnjave i oružanog napada na ovdašnje Hrvate.

Razni novinari su Novi Slankamen posjećivali poslije ovoga. Neki su nemajući što reći napisali „kako se priča” da su na hrvatske kuće pucali hrvati „ustašoidni hadezeovci” kako bi uneli nemir u ovaj kraj. Sve po scenariju hrvatskog vrhovništva koji želi dokazati kako su eto Hrvati u demokratskoj Srbiji — zamislite ugroženi. Tako su neki novinarčići „iz sigurnih izvo-

ra” otkrili dvije ustaške grupe terorista ubačenih u Vojvodinu i Beograd. Zadatak im je da pucaju na kuće Hrvata i čak da kolju viđenije Hrvate kako bi rat prenijeli u Vojvodinu. Pucnjave na hrvatske kuće je eto bilo, još ubistava Hrvata nema, znači to fali da bi se uklopili u scenarij. Istraga je u toku!

Tako smo „nezvanično”, jer od zvaničnika nitko nije htio potvrditi, saznali da je nakon događaja u Slankamenu grupa Srba iz ovog mjesta zaprijetila „Radio-Indiji” da će odletjeti u zrak jer u svom programu napada slankamenačke Hrvate i negira suživot između Srba i Hrvata kojeg je u Slankamenu odavno bilo i biće. Mještani znaju da ono što je urađeno potiče iz drugog mjesta, da se ekstremisti i teroristi uvoze po poznatom scenariju „odozgo”. Nastavljaju se telefonske prijetnje slankamenačkim Hrvatima, ali i Srbima koji su za mir i slogu sa svojim susjedima. Jer kad sve ovo prođe ostat će — komšije i ljudi!

B. Čavar

IZVJEŠTAJ SA SASTANKA PREDSEDNIKA PODRUŽNICA I MJESNIH ORGANIZACIJA

SVE MANJE POVJERENJA U MILICIJU

Na sastanku održanom 30. srpnja 1991., pod prvom tačkom dnevnog reda predsjednik mr Bela Tonković podnio je izvješće o boravku delegacije DSHV-a na KESS-u u Genevi. Pod drugom tačkom, saslušana su izvješća o stanju u našim ograncima. U ovom prljavom ratu koji se sada vodi protiv Hrvatske, hrvatskog naroda i svega što je hrvatsko, nisu nažalost pošteđeni niti Hrvati u Vojvodini. Rijetke su mjesne organizacije u kojima se našim ljudima ne prijeti. Najčešće se to čini telefonima i pismima. Prijetnje upućene telefonskim pozivima u nekim slučajevima i nisu anonimne. Neke su nažalost već i realizirane. Slučaj u Novom Slankamenu je široj javnosti poznat, kuća predsjednika naše podružnice je mitraljirana, a jedna je djevojka silovana uz nečuveno vrijeđanje hrvatskog naroda. Strah kod naših ljudi u N. Slankamenu pojačan

je i zbog činjenice što policija nije obavljala svoju dužnost onako kako bi se to od nje očekivalo, te se naši ljudi osjećaju nezaštićeni. Stanje nije puno bolje niti u ostalim našim ograncima. U nekoliko naših sela organizirane grupe četnika i pripadnika tzv. Srpske garde prolazile su naseljem i otvoreno prijetile masovnim ubijanjem Hrvata-mještana. O sastancima na kojima se raspravlja o kriznoj situaciji u mjestu, Hrvati se ne obavještavaju. Zabilježeni su česti pretresi kuća Hrvata. Oružje niti u jednom slučaju nije nađeno, iz jednostavnog razloga što ga ljudi nemaju. Poznata su okupljališta četnika, a policija protiv njih ne poduzima ništa. **Ponašanje policije u slučajevima kada su Hrvati ugroženi ne može se smatrati zadovoljavajućim.** Nepovjerenje u zaštitu policije je veliko. U mnogim mjestima premještaju se pripadnici

SUP-a i umjesto njih se dovode novi, nepoznati ljudi. Boravak najviših predstavnika vlasti u Baču i Vajskoj unio je još veći nemir među Hrvate toga kraja.

Ovi nemili događaji, u tome su se svi sudionici ovoga skupa složili, imaju za osnovni cilj raseljavanje hrvatskog življa sa ovoga prostora gdje oni već stoljećima žive. Konstatirano je i to da se u tome djelomično već i uspjelo, jer iseljavanja iz dana u dan postaju sve brojnija. Iz nekih mjesta se do sada iselilo više od stotinu ljudi. Hrvati žele ostati na ovim prostorima i zato je veoma bitno ne nasjedati ovim provokacijama. Takvim stavom pomoći ćemo najviše i našoj matičnoj domovini koja svakodnevno krvari. Svijet vidi što se Hrvatima danas događa. Moramo svijetu dokazati da se sve to čini u cilju ostvarivanja velike, etnički čiste Srbije. Tko iza takvih ambicija stoji, danas već i ne treba dokazivati. To je potpuno jasno.

J. S.

Kad smo se prvi put sreli, Ti si bio u blatnjavim ulicama, sa trotoarom od rasklimatanih cigala, u belim zidovima i crvenim coknama, okrećenim farbom od zemlje iz Planine, natopljene u mleko. Gledao sam Te zaljubljeno, stojeći usred bare, u mokrim čarapama i zalopan do ušiju od blata. Probao sam, dal' nove gojzerice sa šuneglama, puštaju vodu.

Sećam se, bilo je to neko sipljivo vreme, kiše su rominjale redovno, magle je bilo često i brzo se smrkavalo.

Kroz sićušna okna u drvenim prozorima, namazanim različitim farbama, tada bi počela da se probija slabašna svetlost. Iz oronulih odžaka stidljivo bi izvirao dim i počinjala bi, divna tiha noć moga detinjstva ...

I tako neko vreme, pa, rešiše Ljudi da Te malo namodaju, da se oslobode blata, rasklimatanih trotoara, bara, škiljavog svetla i ko zna čega još ne.

Ali, zaključiš, em je skupo, em je komplikovano!

— Ovo prvo još nekako, steći će se, sakupiće.

— Al' ono drugo!?

— Ko to da izvede!?

Neki Mudriji govorili su stidljivo i poluglasno, da je njihovo da rade i da plate a ko se učio da misli, taj neka reši ono drugo.

Jedan Glupavi stalno je tražio reč, hteo je nešto da kaže, ali mu nisu dali.

— Šta zna On, šta narod treba da radi.

Al, kad ne mogaše lepo izdera se On iz sveg glasa:

Ama ljudi, nije za To uopšte važno dal' se neko učio ili nije, važno je, dal' misli da ume i dal' očel!

Eto, ja znam Neke koji samo rade i plaćaju, ništ' ne misle. Ko' dobrovoljni doživotni robijaši. Sve imaju, pa im se čini, da mi se čini, ko' da ništ' nemaju.

A vite, ima tu i oni', koji su se učili da misle, pa sad valda po celi dan i noć samo misle i nigdi ji nema.

Ni svoje kuće nisu u stanju da okreće, od kako smo ji upoznali, a kamol' sad da za Nas štogod urade!

Neki lukaviji primetiše, da Glupavi i ne govori baš sve tako glupavo.

Naprimer, ako postojeći Misleći nisu u stanju ništa korisno da urade za Nas (uspūt smo ih solovljavali sa „gosn'“, mada je bilo „vreme drugova“), sačekaćemo malo.

— Možda će nam, oni tamo, već poslati nekog, jer, šta Mi znamo sami? To moraju oni odande da naredi, pa da onda svi odjednom ...

I tako jednog dana bane među nas gosn' ...

Al' oma da zapoveda!

DOBROVOLJNI DOŽIVOTNI ROBIJAŠI

Bože, što su se ljudi uzmuvali. I začestljani i čupavi, i ispeglani i ugužvani i umiveni i musavi. Svi!

Pa gosn' ... ovo, pa gosn' ... ono.

A on, smrtno ozbiljan, izbrijan, začestljan, utegnut, ne smeška se, već samo zabaci glavu i mrko pogledava okolo. Da se čoveku sledi krv u žilama pred njim. Tek kad je progovorio Oni se uskomešaše.

— Pa taj jedva zna da divani kako treba!

Neko od onih Šaljivih reče:

— Ja sam čuo da on od škole ima dva časa i veliki odmor!

E, sad se Oni već raskokodakaše, pa počеше praviti viceve na račun gosn' ... A tek kad videše „kako je kreno“, „— odmahnuše rukama i dadoše mu da radi nešto prostije.

Bi tako ili se slično završilo kad je došo „gosn'“ ... , pa „gosn'“ ...

Al' ni jedan šor ne kreće di stanuje!

Uvideše konačno i Mudri i Glupavi, i Lukavi i Šaljivi da ako oni oče To, onda im nema nikog osim Njih. Zarovaše nokte u Zemlju, isprazniše kese i namodaše Te.

Misleći su za to vreme — bili u mislima, a gospoda, ... još nisu okrećila.

— Šta misliš Lepi moj, koji Tebe to stvarno vole? Pa, pogledaj se u prozore, u odžake i u cokne, u šorove u njive i u vinograde! Stani na ćuprije i razmisli. Setićeš se. Imaš Ti još uvek i srca i pameti.

SREMAC SLANKAMENAC

Primjeri: Kako iseliti Hrvate iz Srijema

IZMIŠLJENO ORUŽJE — BLOKADA STVARNA

BEŠKA — Iz hercegovačkog mjesta Klis kod Mostara rodbini u Beški javio se Marko Rajić, poduzetnik i uspješni zanatlija koji je iz Beške gdje je donedavno živio — pobjegao zbog prijetnji. Ovaj čovjek kojeg je interesirao isključivo biznis, došelio se iz Hercegovine poslije rata a nedavno je morao ostaviti solidnu kuću, radionu, trgovinu i sa obitelji i koferima pobjeći zbog prijetnji i provokacija. O tome kaže:

— Poslije verbalnih provokacija na mene i obitelj, žena mi je u beščanskom Domu zdravlja (gdje radi) saznala da su nam i djeca na nekom crnom četničkom spisku. Pokupili smo najnužnije i pobjegli u rodni Klis. Poslije smo saznali kako je „Radio-Indiji“ i miliciji dojavljeno da se u mojoj kući nalaze naoružani hrvatski mupovci a oru-

žje se dijeli Hrvatima u Beški. Milicija je pretresla moju, očevu i sestrinu kući i nije ništa pronađeno — govori Marko Rajić.

On ne misli o povratku dok od SUP-a ne dobije pismenu obavijest što je traženo u njegovoj kući bez naloga nadležnih organa. Ovo je samo jedan primjer iz lekcije „Kako iseliti Hrvate iz Srijema“. Neko je izmislio oružje za Hrvate, a milicijska blokada sa automatima je bila stvarna. U Srijemu sličnih provokacija „nepoznatih dojavnika“ ima više. O prijetnjama, informativnim razgovorima u SUP-u, uznemiravanju Hrvata da i ne govorimo. Cilj svega je jasan. Međutim, iako zabrinuti srijemski Hrvati su ostali mirni i razumni, jer sada je razum naše jedino oružje!

B. Čavar

Profesor doktor Milorad Pupovac je lingvist, docent na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, šef Katedre za primjenjenu lingvistiku, urednik lingvističkog časopisa „SOL“, jedan od urednika biblioteke „SOL“. Predsjednik je Lige socijaldemokrata Hrvatske (LSD), poznat kao jedan od osnivača UJDI-a i Demokratskog opozicijskog foruma u Hrvatskoj. Autor je pet knjiga u oblasti lingvistike. Ima 36 godina, a živi u Zagrebu, na Jarunu, sa suprugom Bosiljkom, kćerkom Tihanom i sinom Ozrenom.

formiranje politike, s druge strane formiranje pravih partija i s treće strane slobodan intelektualan život za svakog.

Glas ravnice: Jeste li vi optimist u smislu pobjede tog nazovimo uma. Govorite da će to nastati iz jedne rezignacije i td., znači da će doći do jednog novog osvještavanja i podizanja nekoga feniksa iz pepela. Što će taj pepeo sadržavati odnosno da li će se taj trenutak desiti prije nego što se desi najgore? Jeste li optimist u tom smislu?

dr Pupovac: Nisam veliki optimista, jer i ovo što se dogodilo je previše. i ovo što se dogodilo i danas događa,

u tom pogledu ipak uvjeren da ćemo izbjeći najgore.

Glas ravnice: Gdje su prihvatljive granice ovog utjecaja međunarodnih faktora? Odnosno da to odmah u početku definiramo, što je ta međunarodna pomoć o kojoj razni ljudi govore na različite načine? Znači, od „međunarodne vojne intervencije“ sa čime se neki slažu, neki ne slažu, koji je to prihvatljivi oblik koji je nama potreban?

dr Pupovac: Najprihvatljiviji oblik internacionalizacije jugoslavenske krize, državne krize u prvom redu, jest jak

LINGVIST U

Glas ravnice: „Partijski intelektualac“ je malo karikirani citat iz Orwellovog djela. Pitanjem sam zapravo htio saznati o položaju bilo kakvog intelektualca, ili da to poopćimo o položaju bilo kakvoga uma, obrazovanog čovjeka koji se želi postaviti spram društva i spram svog okruženja. Govorimo o istoj stvari?

dr Pupovac: Ja bih vam ukratko mogao kazati da u trenutku kad se zastave viju, a već duže vrijeme se na jugoslavenskim prostorima viju veoma bojovničke i nerijetko ratne zastave, onda vam sva pamet i sva umnost stane u trubu! I, bojim se da je ukupnost pameti koja postoji u Jugoslaviji u ovom trenutku doista usmjerena samo na to stajanje u trubu. Ali, nikad nije bilo tako, i nikad neće biti tako da ljudi slobodnog uma i slobodnog duha, a to su za mene intelektualci bez obzira na obrazovanost i stupanj obrazovanja, se suprotstave jednom takvom svodenju čovjeka i čovjekove intelektualnosti na stajanje u trubu. I, mislim ako to danas nije slučaj, ako do danas nemamo jak pokret koji dolazi iz potrebe čovjeka da umno regulira odnose prema drugom čovjeku, u odnosu prema društvu u cjelini, da će to taj pokret veoma brzo razviti. I to možda, u prvom redu iz rezignacije, u prvom redu iz porazne činjenice da smo s jedne strane upravo upregnuvši se u umnost i boreći se protiv bezumlja bivšeg režima dospjeli u bezumlje novih režima. Iz pepela jedne takve rezignacije, jedne takve trenutne stagnacije, izrašće nadam se jedan novi tip umnosti unutar svih naših nacija i unutar naših političkih prostora, kao pretpostavka za s jedne strane

dr Milorad Pupovac

čini me veoma pesimističnim. Jer i kad bi bilo snage da se u ovom trenutku stane i zaustavi ratna eskalacija, ja ne bih mogao biti veliki optimist. Zato, što će trebati mnogo truda da se posijana mržnja i da se ustanovljeni raskoli otklone i da se dođe do minimuma sigurnosti i povjerenja među ljudima. A to neće biti jednostavan posao, jer je zagađenost duha naših ljudi danas tako velika da će jedna ekologija toga duha, jedno očišćenje toga duha tražiti iznimno mnogo napora sa različitih strana.

A, da li će biti gore nego što jeste, šanse da bude gore su velike. Šanse da bude bolje su manje, i jedino nas odlučna akcija međunarodnih faktora i jedino nas naša interna odlučna akcija može spasiti toga da stvar bude doista mnogo gora nego što jeste. I ja sam

politički pritisak. Jak pritisak preko svih raspoloživih evropskih i međunarodnih institucija za pritisak, a ako je potrebno i formiranje onih koje će biti stvorene samo za ove svrhe, samo za Jugoslaviju. Konflikti u Jugoslaviji se moraju pacificirati, oni moraju dobiti svoju političku dimenziju jer oni to ovoga trenutka nemaju. Nisam za vojnu intervenciju jer bi je jedni mogli doživjeti kao oslobodilačku a jedni kao okupatorsku, nisam ni za ekonomske blokade jer bi to moglo ovdje samo razjačati i razmahati fašistoidne i radikalne nacionalne pokrete u silnoj bijedi i neimaštini, nego sam u prvom redu za radikalni politički pritisak, koji će sve jednostrane akte, sve pokušaje nasilnog rješavanja od bilo koga zamrznuti i svesti na politički razgovor za okruglim stolom.

Glas ravnice: Citiram izjavu predsjednika SK-PJ u Subotici, publiciranu 12. srpnja: „Inicijative DSHV za kulturnom autonomijom i DZVM za personalnom autonomijom su separatne i narušavaju međunacionalne odnose“. Odnos režima je deklariran slično ovom izvatku. S druge strane, Sabor Republike Hrvatske nedavno je donio i posebnu povelju koja treba štititi nacionalne interese svoje manjine u Srbiji. Kako vi gledate na ovaj problem?

dr Pupovac: Ako Hrvati u Vojvodini žele veći stupanj kulturne autonomije nego što ga imaju, onda su to legitimni zahtjevi koje nitko ne može osporiti, najmanje pozivanje na faktor državnog jedinstva, jer s ovim nema veze, već ima veze s funkcioniranjem jedne višenacionalne zajednice.

Što se tiče zahtjeva Mađara za personalnom autonomijom, a to je propor-

cionalna zastupljenost u organima vlasti Vojvodine, ni oni me, s obzirom na unitarno stanje organizacije vlasti u Srbiji i sve dok je to stanje takvo i zahtjevi Mađara imaju svoga smisla, a da li će nakon toga to biti potrebno — stvar je mađarske zajednice u Vojvodini i onih s kojima ona živi da to ocjeni i dođe do rješenja koja neće ni kod kog izazivati osjećaj neravnopravnosti i podozrivnosti.

Što se tiče deklaracije o pravima Srba i drugih manjina u Hrvatskoj, done-toj u Saboru, ona predstavlja novinu, ali nažalost zakašnjelu, zato što se Srbe dotle nije uzimalo u obzir kao političku činjenicu, a nedovoljno što ih se ipak

Hrvatskoj. Pravo je srpskog naroda da organizira kulturnu autonomiju i na onaj način da bi se očuvale kulturne specifičnosti Srba u Hrvatskoj.

Glas ravnice: Kako stoji sa recipročnim pravima Hrvata i Mađara u sjevernoj Bačkoj, odnosno Vojvodini?

dr Pupovac: Položaj Hrvata u Vojvodini i u Bačkoj je nešto drugačiji i povijesno i aktualno od položaja Srba u Hrvatskoj, ali u principu, i oni treba da imaju ista prava kao i Srbi u Hrvatskoj, a to znači da budu u punom smislu riječi ravnopravni i da svoju nacionalnu i kulturnu volju mogu

moći stati jedino na razini individue, na razini onoga kao što sama riječ kaže — nedjeljivog. Kad će se to dogoditi? Dogodiće se onda kad ljudi uvide da:

Prvo, im sigurnost ne može garantirati samo vlastita nacija (srodnici), nego i drugi — pripadnici drugih nacija (nesrodnici).

Drugo, da im ravnopravnost ne može biti osigurana samo unutar vlastite nacije, ako pojedinci iz vlastite nacije nisu ravnopravni.

Treće, kada uvide da oni kao pojedinci (Hrvati ili Srbi) nemaju isti interes sa drugim Hrvatima ili Srbima, a mogu imati isti interes s pripadnikom druge

RALJAMA POLITIKE

u toj deklaraciji tretira kao manjinu, koje Srbi u Hrvatskoj ne mogu prihvatiti jer su oduvijek bili konstitutivni element hrvatske državnosti.

Glas ravnice: „Šifra 028“ — Bunjevci?

dr Pupovac: Bunjevci, kao i drugi, Slavonci ili Dalmatinci na primjer, integrirani su u hrvatsku naciju i sasvim je besmisleno otvarati rubriku za njih u popisu stanovništva i pod pritiskom nacionalne većine u Vojvodini, pružiti mogućnost da se jedan dio Hrvata izjašnjava kao Bunjevci.

Glas ravnice: Vi ste Srbin u Zagrebu. Možete li definirati nacionalni interes vas osobno, kolektivno za oko 70-tak tisuća Srba u Zagrebu, te za oko 12-tak posto stanovništva srpske nacionalnosti u Hrvatskoj?

dr Pupovac: Interes Srba u Hrvatskoj je, kako ga ja vidim kao jedan od njegovih pripadnika, da sa svima, a posebice s hrvatskim narodom, živi u miru i slozi, da etnički i kulturološki pripada jedinstvenom nacionalnom korpusu Srba u Hrvatskoj, da njeguje kulturne i ostale veze sa svim narodima gdje živi.

Što se tiče prava — njegovo je pravo da kao svaki pojedinac i kao svaki drugi narod suvereno ispoljava svoju volju i interese. Njegovo je pravo također da dogovorom i na temelju dogovora sa hrvatskim narodom uređuje Republiku hrvatsku i odnos Hrvatske prema ostalim jugoslavenskim republikama i njenom mogućem statusu u jugoslavenskoj državi.

Također je pravo Srba da na onim prostorima gdje su u većini, ukoliko to žele, a sva je prilika da žele, organizira teritorijalno-političku autonomiju u smislu modernih autonomija regija, u državi

institucionalizirati na način za koji smatraju da je za njih najpovoljniji.

Nadam se u obliku visokih općinskih autonomija unutar Vojvodine kao visokoautonomne regije u Jugoslaviji.

Glas ravnice: Je li moguć „baršunast“ način ophođenja? Gdje je prostor mogućeg kompromisa (zaustavljanje rata i početak nagodbe), a gdje nužnog kompromisa (što je to bez čega nagodbe i mira ne može biti)?

dr Pupovac: Nažalost propuštene su prilike za „baršunast“ način ophođenja i započeta je komunikacija oružjem. No, i u takvim uvjetima, svi moraju odustati od politike maksimalnih zahtjeva a minimalnih ustupaka — jer to vodi u rat. Moraju prijeći na politiku kompromisa u kojoj će gledati da što manje izgube, a ne da što više dobiju moraju priznati prava i interese drugih, i raspravljati ne o teritorijama već o realnim interesima jugoslavenskih republika. Kažem realnih, mislim na ekonomske, socijalne i ine probleme.

Glas ravnice: Vaša je teza da se u kontekstu podjela unitarna država - republika - nahija - selo - kuća, mora doći do nedjeljivog atoma: pojedinca. U situaciji orvelovske kontrole sadašnjosti (prošlosti-budućnosti), gdje se mogu pronaći vrijednosni oslonci od kojih će taj atomizirani pojedinac reći svoje „historijsko ne“ ili „historijsko da“, svejedno?

dr Pupovac: Prvo ova teza o atomiziranju naših homogeniziranih nacionalnih kolektiviteta izrečena je od strane mojeg starijeg kolege Žarka Puhovskog. Smisao te teze je u tome da će se u postupku razgrađivanja Jugo-društva

nacije — jer su socijalno drugačije povezani. Npr. Hrvat industrijalac i Hrvat radnik ne moraju imati isti interes.

Četvrto, čini mi se i najvažnije, da se sloboda kao i smrt u krajnjoj točki — tiče se samo mene kao pojedinca, a samo je u rijetkim prilikama dio kolektivne svijesti. Da bira, da bude osnova socijalnog života, socijalne integracije i da bude osnova političkih prava i sloboda, i to kako nacionalnih tako i socijalnih. Jer, svaki zadani nacionalni i socijalni interes ne smije biti prije interesa i prava individue. No, ovo je naš cilj, a do njega ćemo doći otklanjanjem nacionalnih autoritarizama i na njima izraslih kolektivističkih i totalitarnih tendencija u našim narodima.

Osnovna vrijednost kojom se pojedinac rukovodi ili bi trebalo da se rukovodi u svojem odnosu prema drugom je: **pravo drugoga i slobodu drugoga uzeti kao pretpostavku vlastitog prava i vlastite slobode, a ne kao izvor neslobode i neravnopravnosti koji je kao takav potrebno uništiti ili pobjeći od njega.**

Drugo jest usklađivanje interesa koji su po prirodi stvari konfliktni i mogu biti suprotstavljeni, ali zato ne trebaju biti povod za sukob, nego treba da se rješavaju i usklađuju u jednom obliku rasprave, dijaloga koji kao ograničenje ima samo proceduru.

I, na koncu, nešto što sam gotovo zaboravio, a to je — individualni život, život svakog pojedinca modernih politika. Kao vrijednost, ni jedna ideologija, nacionalna ili socijalna, niti jedan cilj ne može mu biti nadređen i ne može ga upotrijebiti kao sredstvo.

- Razgovor vodio:

Goran Rotim

(u Zagrebu, 17. 07. 1991.)

U srijedu je počelo papirno primirje. Rano ujutro. Noć prije opet su pale stotine granata – kragujevačke proizvodnje – po hrvatskim selima i gradovima, po domovima Hrvata i Srba koji se ne priklanjaju realiziranju fašističke ideje o Velikoj Srbiji. Okupirana je Šolta. U granicama jugoslavenskih teritorija nalazi se do sada preko 60.000 izbjeglica (informacija Sekretarijata za informiranje SIV-a, prenijela HINA, 07. 08. 1991.). Ratna razaranja Republiku Hrvatsku (do 06. 08.) staju između 2,5 i 3,2 milijarde dolara. Štete od razorene turističke žetve procjenjuju se na oko 1 milijardu, a vrijednost bestidno popljačkane imovine – nekretnina i robe – na teritoriju Republike Srbije iznosi oko 500 milijuna dolara (informaciju iznio Ivica Gaži, predsjed-

Što je rat u Hrvatskoj?

EIN VOLK, EIN REICH – NEVER MORE!

nik Privredne komore Hrvatske, HTV, 06. 08.). Puno je teže zbrojiti već nekoliko stotina palih ljudskih života, naročito civilnog stanovništva.

Ratni zločin ne zastarjeva

Teško je napisati kratki komentar rata u matičnoj nam domovini Hrvatskoj, a ne započeti ga oporim brojkama

koje gramzivo proždiru vlastita imena, kada svako ljudsko biće gubi svoju vlastitu povijest i postaje gradivni čimbenik ratnih izvještaja. Kako da čovjeka ne pritisne savjest kada se tuži da je „teško pisati“, dok osjeća bol i ono teško koje se obušilo na težačka pleća slavonskih i baranjskih seljaka kojima su popaljene kuće ili pak razorene minama iz četničkih i minobacača njima priklonjenog dijela tzv. „JNA“, masakri-

ranih, nastradalih na Baniji, Lici, Dalmaciji. Također i bol i strah vojvođanskih rezervista, nevinih mladića, koje je čizma đenerala Adžića silom natjerala da puca u svoju braću u Bijelom Manastiru, na Bijelom Brdu, Korogyu?!

Čelije, Erdut, Dalj, Vinkovci, Vukovar, Osijek, Tenja, Borovo, Darázs, Korogy, Pakrac, Hrvatska Kostajnica, Virovitica, Bjelovar, Karlovac, Sisak, Petrinja, Knin, Obrovac, Benkovac, Šolta, Struge, Rupe, Split, Rijeka ... đenerali i četnici, svi vi što si olako razarate vama tuđe, sjetite se Nürnberga. Poslije rata, jer uvijek jednom bude poslije, odgovarat ćete za svoje zločine. Platit ćete na sudu ljudskom i nebeskom, iako ne priznajete niti jedan, za svaku bombu mučki bačenu na svaki hrvatski dom. Nećete trebati tada niti velikosrbijanskoj vlasti koja vas šalje i huška da palite i ubijate. Rijetke su zemlje ovoga svijeta koje rado prihvaćaju one koji okrvave ruke.

Vrijednosni sustavi

U cijeloj ovoj krvavoj bajci koju još uvijek svi želimo u sebi potisnuti kao da se događa nekomu drugom, nema sumnje u konačnu pobjedu. Zamislimo, daleko bilo, da poput Erduta i Dalja, sutra budu okupirani Zagreb i Ljubljana. Na duge staze to ne može uspjeti. U Sloveniji sad, i u povijesti oduvijek, se pokazalo kako naši narodi brane i njeguju svoj dom i obitelj. Hrvati, Srbi, Mađari, Muslimani i drugi u Hrvatskoj znati će obraniti svoje, a prije svega slobodu i demokraciju. Hrvati ne ljube oružje. I u ovim najtežim trenucima znaju i znati će sačuvati iznad svega svoje ljudsko i kršćansko dostojanstvo. Na teme-

lju ovih načela nastale su ženevske konvencije, pomoć bližnjemu svom – pa i ranjenom neprijatelju, čitav kostur nove Europe. Hrvati i svi građani Hrvatske tuđe neće a svoje ne daju. Nitko iz Hrvatske nije niti će posegnuti za, na primjer, zapadnom Hercegovinom, Vojvodinom ili Bosnom. Nitko, npr. ne pravi sulude ideje o granici na Drini. A, što je s druge strane linija „Virovitica–Karlovac–Karlobag“? U Slavoniji i Baranji živi 85% Hrvata, a u Kninu 50%. Misle li ih đeneral Adžić i zubar Babić iseliti u Zagreb?!

Ne. Jasno je koja će paradigma življenja i političkog organiziranja uspjeti. Hrvatska garantira Srbima (i drugima): kulturnu autonomiju, regionalnu teritorijalno-političku autonomiju u okviru Republike Hrvatske, jačanje lokalne samouprave, sva ljudska i građanska prava (ovo je jedino što na papiru garantira i Srbija svojim manjinama), kao i pravo Republike Srbije da se za dio svog naroda na teritoriju Republike Hrvatske interesira i brine.

Jasno je da kada bi Slobodan Milošević kao metafora tipa organizacije vlasti i uređenja jedne države (boljševičko-totalitarne), smio si dopustiti da se okrene sebi: osloni na (ekonomsku i intelektualnu, a ne vojnu) moć Srbije, shvati da Srbija više nikad ne može Hrvatskoj krojiti kapu, a naročito da ne može imati izlazak na Jadransko more (osim aneksijom Crne Gore) izuzev kao ravnopravan privredni, kulturni itd. partner, prihvati činjenicu da u ovoj i ovakvoj Srbiji ima 40% nesrpskog življa koji trebaju činiti (a da ih se na to ne mora svako malo podsjećati pendrekom), kako je to jedan književnik i kolega lijepo izrekao, „živo tkivo“ Srbije

skupa sa srpskim narodom – tad bi – i on osobno, kao manje bitan, i čitav politički koncept zasnovan na mržnji i osvajanju, odnosno golom eksploatairanju drugih – mogao si baciti u vodu.

Never more

I, doista. Kako tada nedozrijelo, u najmanju ruku, zvuči: „Svi Srbi u jednoj državi“! gledi toga, podsjetiću vas na nedavno emitirani nacistički filmski žurnal, u sklopu „The nightmare years“, sa velikom parolom u dva kadra i Hitlerovim

Slobodan Milošević — da se okrene sebi: osloni na (ekonomsku i intelektualnu, a ne vojnu) moć Srbije, shvati da Srbija više nikad ne može Hrvatskoj krojiti kapu, a naročito da ne može imati izlazak na Jadransko more (osim aneksijom Crne Gore) izuzev kao ravnopravan privredni, kulturni itd. partner, prihvati činjenicu da u ovoj i ovakvoj Srbiji ima 40% nesrpskog življa koji trebaju činiti (a da ih se na to ne mora svako malo podsjećati pendrekom), kako je to jedan književnik i kolega lijepo izrekao, „živo tkivo“ Srbije.

brkovima kao džinglom u pozadini, iz 1937. godine – EIN VOLK – EIN REICH“. Uz to, radi shvaćanja metoda rata i ne samo njega, preporučam pročitati „1984“ i „Životinjska farma“ G. Orwella, „Orijentalna despocija“ K. Wittfogela i „Neostaljinistička država“ V. Zaslavskog. Isto tako i radi očuvanja optimizma s okusom grejpa i mirisom krivnje, krvi i stida.

Ivan Kovačić

HOMO BALKANIKUS

Balkan ponovno, po tko zna koji put u svojoj povijesti postaje prijetnja Europskom miru, pozornica patnji i stradanja nedužnih, prostor na kome se čine neviđeni pokolji, zločini, razaranja. Pomračeni umovi šačice homo-balkanikusa zaraženi ratnim virusom, pretvaraju polako klimavu Jugo-tvorevinu u klanicu nad kojom se zgraža sav civilizirani svijet. Jedan prevaziđeni, propali, istrošeni sustav, pokušava se obraniti i nametnuti brutalnom silom, gurajući čitave narode u unaprijed pripravljenu grobnicu.

Istodobno, tim istim narodima, naredbodavci gnusnih i neljudskih postupaka, uporno objašnjavaju kako se sve čini upravo za njihovo dobro i zarad MIRA I DEMOKRACIJE!!!

Upravo ovih dana „oslobođeni“ su Dalj, Aljmaš, Erdut. Kako mediji iz Beograda i Novog Sada kažu od ustaša. „Ustaše“ su koliko smo imali prilike vidjeti morali svoje domove napustiti šlepom i sastoje se uglavnom od žena, djece i staraca. „Oslobodioci“ su razrušili kuće, proterali narod, a one koji su ostali da brane svoje domove nemilosrdno masakrirali. No, važno je da su „oslobodili“. Koga? I od čega?

Ispada da ćemo biti slobodni tek onda kad nas koljači likvidiraju!!!

Na teritoriju Hrvatske se brani Srbija! Treba li veće nebuloze i gluposti od ovoga? No, kuda bi nas odvelo nabranje svih nelogičnosti jedne nehumane, nerazumne i u suštini fašistoidne politike.

Dovoljno je pomenuti na primjer, da u najvišem zakonodavnom tijelu Republike koja sebe naziva demokratskom ima mjesta i za one koji otvoreno zagovaraju GENOCID, i uz čiju se svesrdnu pomoć i podršku na bestijalan i zdravom razumu neshvatljiv način on sprovodi.

Pri tome, nepravedno bi bilo ne pomenuti soldatesku koja sebe (kojeg li cinizma) još uvijek naziva Jugoslavenskom i narodnom, jer ona je neposredni izvršilac, egzekutor koji uz pomoć taloga ovog društva — okorelih zločinaca i kriminalaca, plaćenih ubojica, legionara i profesionalnih koljača vrši OTVORENI GENOCID NAD NARODOM, KOJI JE UPRAVO OD STRANE IDEOLOGA ČIJE IRACIONALNE CILJEVE ŽELE OSTVARITI NJIHOVI SLJEDBENICI, RAZAPET NA KRIŽ SRAMA ZBOG NAVODNOG GENOCIDA KOJI JE POČINIO U PROŠLOSTI!

Smišljeno, podmuklo, beskrupulozno, oni su decenijama radili na tome da ova POVIJESNA LAŽ nađe plodno tlo i poput cvijeća zla procvjeta otrovnom mržnjom prema čitavom Hrvatskom narodu.

Hrvati se moraju jednom za svagda osloboditi ovoga balasta, ove nepostojeće krivnje, te monstruozne podvale smišljene radi toga da bi se lakše držali u pokornosti i konačno kada zatreba, zbrisali sa ovih prostora.

Danas, kad su maske potpuno spale i kad je na djelu upravo taj pokušaj istrjebljenja, ekumenizam, kršćanski moral, humanistička

načela, moraju se potisnuti i ustupiti mjesto borbi za biološki opstanak. Naravno, ne u tom smislu da se traži „oko za oku, zub za zub“. Ruku pomirenja i bratske ljubavi i dalje treba pružati, ali samo onima koji su je spremni prihvatiti.

Hrvatski narod NIKADA I NIKOME nije činio ono što se njemu danas čini. I u njegovim redovima je bilo izroda i zločinaca, kao uostalom u svakom narodu na ovome svijetu, ali je uvijek on sam smogao snage da očisti sopstveni talog i odstrani bolesno tkivo, ma kako to teško i bolno bilo.

Oni koji Hrvatski narod nazivaju ustaškim i zločinačkim, nek pogledaju malo oko sebe i vide što se tom narodu radi. I po čemu i da li se to razlikuje od onoga za šta su optužili isti taj narod.

Svakako, da je iluzorno očekivati da će se oni koji zatrovani bolesnom, patološkom mržnjom, opijeni nacionalnim fanatizmom i kao takvi stavljeni u službu ostvarenja megalomanskih ideja svojih vođa, pripremaju Hrvatskom narodu najveće stratište u njegovoj povijesti, dozvati svijesti, urazumiti, te prekinuti krvavi pir.

Ali, moramo se upitati: Što je sa onim zdravim tijelom, sa onim većim dijelom naroda kome (na žalost) pripada ovaj ljudski talog.

Nije li krajnje vrijeme da ta većina JAVNO I OTVORENO digne svoj glas prosvjeda protivu barskih zlodjela koja se čine pod maskom zaštite nacionalnih interesa čitavog kolektiviteta.

Upravo na njima leži ogromna odgovornost, velika moralna i ljudska obaveza, da se zaustavi ludilo koje nas sve skupa vodi u ponor još veće mržnje i zla.

A ludilo se MORA zaustaviti.

U ime čovječnosti, humanosti, generacija koje žive i koje će živjeti na ovim prostorima. U ime Gospoda Boga koji nam je udahnuo dušu i poklonio razum upravo zato da jedni drugima budemo braća, a ne krvnici i dželati.

Zlatko Pinter

2. Slava i spokoj

U Engleskoj se kroz dugi niz godina održavao čuveni međunarodni festival narodnih pjesama i igara na kojemu su nastupali najbolji sastavi iz cijeloga svijeta. Spomenute 1952. godine festival je održan od 8. do 13. srpnja u starom živopisnom gradiću Langolenu udaljenom oko 250 km od Londona, a nastupile su ponajbolje folklorne grupe iz šesnaest zemalja, među kojima je bila i Jugoslavija. Jugoslaviju je predstavljao folklorni ansambl Saveza kulturnih društava iz Subotice koji je nastupio s bunjevačkim narodnim igrama. Subotička ekipa je imala dvanaest članova od kojih su četvorica bili tamburaši, a osam članova igrači i igračice. Vrijedno je zabilježiti njihova imena. Tamburaši: Pere Tumbas-Hajo, vođa ekipe, Joso Dulić-Braco, Stipan Nimčević i Martin Šuić-Gojko. Igrači i igračice: Mićo Margetić, Ivica Bašić, Ana Milanković i Justika Bačlija (iz KUD „Bratstvo-Jedinstvo”), Lojzika Antunović i Jašo Kovačević (iz „Proletera”), te Jelica Tumbas (iz „Ivana Gorana Kovačića”) kojima se priključila jedna igračica iz Beograda. Ova ekipa se zadržala četiri dana u Beogradu i uvijekbavala svoj nastup u Langolenu.

Međutim, neki zloguki proroci glavnoga grada počeli su sumnjati da će subotički amateri dostojno reprezentirati našu zemlju u jakoj međunarodnoj konkurenciji, ali su se na kraju ipak složili poslati ih uz napomenu da od njih ovisi hoće li ubuduće naši amateri uopće nastupati na takvim festivalima. Istini za volju valja priznati da je ta bojazan bila donekle opravdana, i to tim više što Hajin tamburaški orkestar nije imao sedam članova, koliko je trebao imati po glazbenim pravilima, nego samo četiri člana, toliko je organizator odobrio zbog štednje u onim teškim poratnim prilikama.

A onda je iznenada odjeknula senzacionalna vijest od Subotice do Amerike: **BUNJEVAČKA FOLKLORNA GRUPA NA ČELU S PEROM TUMBASOM - HAJOM ODNIJELA JE PRVU NAGRADU U LANGOLENU!** Publika je bila toliko oduševljena „Bunjevačkim kolom”, „Velikim kolom” i bunjevačkom narodnom nošnjom da su naši umjetnici još dva puta bili pozvani da nastupe izvan službenog programa, čemu su se oni rado odazvali izvedbom igara „Rokoko”, „Neven kolo” i „Tandrčak”. Pobjedničko slavlje je tih dana bilo na vrhuncu. „Dnevno smo davali 1500—2000 autograma”, izjavio je Joso Dulić po vratku u Suboticu. „Ja sam se probijao pola sata do šatora koji je bio udaljen svega 200 metara, stalno su me zaustavljali zbog autograma. A foto-

grafi i razni reporteri su u red stajali da bi došli do nas da nas snime.” (vidi „Hrvatska riječ”, 25. VII 1952. str. 5). Hajo je bio izuzetno raspoložen. Kao glazbeni čarobnjak festivala okupljao je oko sebe strance svirajući im naše najljepše pjesme i još bi se šalio s njima govoreći: „Dosta vaših ploča i televizije, slušajte vi sad nešto narodno.” Engleske novine su bile pune divljenja, priznanja i zahvalnosti prema velikom umjetniku male tamburice iz „bile Subatice”.

Na povratku u domovinu naša ekipa je u Beogradu bila odlično dočekan a i

Naš umjetnik odlazi, napokon, u mirovinu 1958. godine, a 13. VI 1960. Subotica mu ipak odaje neko javno priznanje priredivši u Narodnom kazalištu proslavu pedesete godišnjice njegova glazbenog i kompozitorskog rada i promociju knjige „Noć na Paliću” (Subotica 1959.) što ju je sastavio u suradnji s Josipom Stantićem. Tom je prilikom nastupio orkestar od 60 članova.

Šezdesetih godina nastupa neumitna jesen Hajina života. Javlja se bolest koja ga iscrpljuje i lomi. Nekoliko dana prije svoje smrti rekao je svome prijaju-

Piše: dr Tomo Vereš

PERE TUMBAS HAJO — PONOS SUBOTJEE

Povodom 100. godišnjice rođenja

pozdravljena, ali je u Subotici — gdje je trebala biti primljena uz radosno klicanje sugrađana i bar neko skromno priznanje gradske uprave doživjela, nažalost, veliko razočarenje. Dočekao ju je naime jedan jedini predstavnik Saveza kulturnih društava Subotice! No, Haju ta zagonetna šutnja rodnoga grada nije obeshrabrila, nego je nastavio komponirati i svirati kao da se nije ništa dogodilo. Nije bio umišljeni velikan, nego jednostavan i skroman čovjek kao što su svi pravi velikani. Nije težio za tim da se o njemu govori i piše, niti da mu umjetnost bude priznata i nagrađena.

Pa ipak, priznanje koje nije dobio u Subotici, uskoro je stiglo iz Amerike. Naime, poznati dirigent umjetničkog društva „Tamburica” na univerzitetu Duquesne u Pittsburghu gosp. Walter Kollar obratio se bać Peri s molbom za suradnju. Osobito je tražio od njega note za spletove bunjevačkih, hrvatskih i vojvodanskih pjesama. Ta je suradnja bila veoma plodna i trajala je preko deset godina sve do Perine smrti. Društvo „Tamburica” iz Pittsburgha izvodilo je Hajine kompozicije i aranžmane širom Amerike, snimilo mu je na gramofonsku ploču splet vojvodanskih pjesama, a u svome časopisu „The Tamburitzan” namijenjenom propagiranju kulturne baštine slavenskih naroda prikazalo je Haju kao „najglasovitijeg Bunjevca, primaša, tamburaša.” (usp. Vol. 4, November-December 1961, str. 2).

telju Blašku H. Vojniću: „Napušta me sluh, ruka, vid slabi, napušta me i pjesma i tamburica.” Umro je 5. ožujka 1967. Pokopan je dva dana kasnije na Senčanskom groblju uz pratnju svih tamburaša Subotice.

Sav sačuvani notni materijal, tamburica i ostali predmeti povezani s umjetničkim radom Pere Tumbasa - Hajje pohranjeni su u Gradske muzeju. Napomenimo da je 10. VIII 1969. godine bio priređen memorijal velikog virtuozu tamburice u okviru proslave „Dužijance”, da je iste godine Pavao Bačić objavio brošuru pod naslovom „Pero Tumbas Hajo, umjetnik tamburice”, da mu je u povodu 10. godišnjice smrti Kenyeres K. Márta posvetila jedan članak u subotičkim časopisima „Rukovet” (br. 9—10/1977) i „Uzetnet” (br. 4/1979.), a gradsko poglavarstvo je obilježilo njegovim imenom jednu uličicu u Kerskom novom naselju. Odonda do danas hajino ime i djelo prekriva čudnovati tajac.

Stoga bih ovaj napis rado zaključio jednom kiticom iz pjesme „Kolo igra, tamburice nema” našega pjesnika Jakova Kopilovića posvećene Haji:

Vojvodina na sve četiri strane,
i Evropa
do Londona zna te ...
Amerika —
san iseljenika.

Nadam se da će Peru Tumbasa — Haju uskoro bolje upoznati i njegov rodni grad Subotica.

Piše:
Alojzije
Poljaković

ZADRUGE I ZADRUGARSTVO

Generacije su bile svjedoci razvoja zadrugarstva u socijalizmu. Ono je bilo temeljeno na znanstvenom poimanju, kao sredstvo klasne borbe, ovisno od konkretnih uvjeta — na putu u komunizam. Još uvijek je i nelagodno se prisjećati iskustava iz radnog, zemljoradničkog zadrugarstva i kooperacija. Organizacije i reorganizacije su se mijenjale filmskom brzinom prema (ne)stvarnim političkim potrebama.

Drugi pravac teoretskog razmišljanja o zadrugarstvu polazi od toga da je moguće očekivati kako će zadružni pokret dovesti do organiziranosti zadružne države, ekonomskim putem, bez političke borbe. Povijest ekonomske misli i prakse u nas, pokazat će je li, na primjer, to bio pokret gospodarske i seljačke sloge, iniciran od strane HSS-a kao „nepolitički“ pokret u vrijeme između dva svjetska rata.

Treće, znanstveno poimanje zadrugarstva u svijetu, polazi od toga da je ono organizacijski oblik povezivanja ekonomski slabijih gospodarstvenika na slobodnom tržištu, od deformacija kapitalističkog sustava. Tako valja ocijeniti i u svijetu prvu formiranu potrošačko-radničku zadrugu u **Rochdelu** (Engleska) 1844. godine.

Karakteristika nepolitizirane zadruge je u tome da zadružni rad dobije oblik poduzeća — doduše poseban — ali sposoban za opstanak u okviru zakona poslovanja kapitalističkog sustava gospodarenja. Taj oblik poslovanja najbliži je principima komanditnog društva. Ulagači, tzv. komanditori u akcionarskim komanditnim društvima i drugim udrugama na sličnom principu, odgovaraju za rad ograničeno, obično do visine svog imovinskog uloga. Nasuprot tome, poslovodstvo udruge, redovito također članovi (akcionari) tzv. „komplementari“ odgovaraju povjeriocima za pružene usluge neograničeno (odnosno ukupnom svojom imovinom). U velikom komanditnom društvu, kada ulog komplementara gubi svoju relativnu veličinu i značaj, oni sa udrugom ulaze u strogo obligacioni ili radni odnos.

Specijalizacija je logičan oblik kojim se zadrugarstvo razvijalo tokom cijelog jednog i pol vijeka, jer je to bio preduvjet uspješnom otporu protiv tekućih deformacija kapitalističkog sustava: kada je

to bilo zelenašenje, kada monopol ili suvišni posrednici, kada recesije, inflacija itd. Ako su zadruge i bivale takozvanog općeg tipa, bilo je to samo centraliziranje administracije tj. racionalizacija, dok se poslovodstvo i dalje bavilo specijaliziranim poslovima proizvodnje (poljoprivreda, pčelarstvo, ribarstvo i sl.), stambenom štednjom i gradnjom, potrošačkim, nabavnim, prodajnim ili čisto štedno kreditnim.

Obavezni demokratski oblik organiziranosti jesu skupština zadruge, upravni odbor, sistem informiranja, poslovanje na otvoreni račun uključiv i raspodjelu dobitka (ristorno). Teško da bi koja od današnjih zadruga izdržala malo strožiju inspekciju kontrolu na ove okolnosti.

Drugi osnov uspješne borbe na tržištu je vlastiti kapital: ne simbolični članski ulož, već toliko da zadruga može poslovati vlastitim kapitalom isključivo ili bar pretežno. Na osnovu značajnih vlastitih uloga može biti i povoljnijeg kreditiranja kod poslovnih banaka, naravno u uvjetima postojanja istinskog tržišta novca.

I najzad, treća pretpostavka uspjeha zadruga je specifičan način regrutiranja kadrova. Oni dolaze obično iz redova entuzijasta stručnjaka, koji se ne plaše rizika i odgovornosti u borbi na tržištu. Poznata je zadružna parola: svi za jednog — jedan za sve. To treba poimati tako da je zadruga sa svojim poslovodstvom jedna za sve, a svi su za svoju zadrugu. Taj poslovni entuzijazam prevazilazi sva politička i druga opredjeljenja, što ne znači da kadrovi ne potječu iz opredijeljenih sredina i da sami nisu opredijeljeni. Praktično, to znači da ne može biti posebnih zadruga SPS, ili DZVM odnosno DSHV i sl. već će ih organizirati najvatreniji stručnjaci iz ovih sredina. Oni moraju imati toliko demokratski u sebi, da zajednički i složno vode zadrugu — a u svojim sredinama da se izbore za programske podrške zadruzi i zadrugarstvu.

Konkretno, zadruge nisu mogle biti zadruge, kada je u njima bilo moguće:

— da se prilikom isporuke koncentrata zadrugarima, ili kooperantima naplaćuje stručna usluga veterinaru, a da zadrugar tog veterinaru u životu ni' susreo niti vidio.

— da se desetljećima odbacuju povoljni krediti (30 god. rok otplate sa 1% kamate) za manipulativno rashladne objekte za voće i povrće „jer našim zadrugarima to ne treba“ i time se u osnovi ova proizvodnja na našem području dovede u besperspektivan položaj.

— da se stambeno zadrugarstvo svodi na udaranje štambilja na individualne naredžbine zadrugara da bi bili oslobođeni poreza na promet pri kupovini materijala za gradnju. Slično se najavljivalo i za organiziranje novih zemljoradničkih zadruga — barem prema pisanju tiska.

— kada se potrošačko zadrugarstvo svodi na običan dućan, gdje se, istina, može nešto povoljnije nabaviti — ali gdje o svim rečenim temeljnim preduvjetima zadrugarstva nema ni riječi (na primjer: skupština, ristro i sl. . .).

Zadružni pokret organizira škole i tečajeve za odgoj vlastitih poslovnih kadrova, za gospodarsko prosvjećivanje. Zadrugari se „kljukaju“ znanstveno popularnom literaturom, praktičnim primjerima novotarija u proizvodnji itd. Koje vrijeme, (i gdje je literatura) će biti potrebno da se odlijepimo od brašnastog tova svinja i goveda, ili da na tržište voća i povrća izidemo putem rashladnih lanaca, veletržnica, kolibratora i drugih oblika suvremene distribucije.

I na kraju: netko bi mogao kazati kako se u suvremenom svijetu otuđenja teško može doći do nekakvih oblika kompanjonstva. Međutim, očigledno je kako se veliki biznis na bazi tehnoloških i finansijskih zakonitosti sve više uortačuje. Stoga i sitni proizvođač mora shvatiti da ne može na isto to tržište, ako na svojih 20 ili 50 hektara želi imati kompletnu mehanizaciju, ili na svoja dva-tri jutra voćnjaka u svom dvorištu rashladni objekt itd. U vrijeme ovih izraženih individualiteta — prema kazivanju naših gastarbajtera iz Austrije — seljaci i dan-danas upražnjavaju običaje mobe u većim poljodjelskim radovima.

Piše: prof. Juraj Lončarević

DUGOVJEČNA POVIJEST MNOGOLJUDNOG GRADA SIRMIIJA

U povodu proglašenja mitrovačke crkve Sv. Dimitrija sustolnicom, 1985. g.

Kako je to mjesto u 4. st. poslije Krista nazvao rimski povjesničar Amijan MARCELIN, zapisavši o SIRMIIJU ovo: „Slavna, mnogoljudna majka gradova“ čija povijest teče mnogo prije dolaska Rimljana u ove krajeve. Naime, ovdje prije Rimljana dobra tri stoljeća žive panonski Armatini i Kelti koji imaju ovdje svoj zajednički oppidum, ili naselje.

Drži se da se ono nalazilo na mitrovačkom uzvišenju u centru staništa kasnijih Šokaca koje i danas po križnom putu nosi naziv KALVARIJA. To je bila u stvari prajezgra današnjeg grada. Ime SIRMIIJ nastalo je već tada, tako da Rimljani koji dodoše ova- mo između 31. i 34. g. po Kristu to ime zadržavaju.

NAZIV

Samo ime SIRMIIJ i njegov izvod počivaju na više pretpostavki. Jedna je da je ono nastalo od ilirskog vode Tribala SIRA koji je latiniziran u SIRMUS, a od tud je došlo SIR-m^{II}J.

Druga teorija dovodi podrijetlo tog imena k drugom vodi, ovog puta iz keltskog plemena Tauriska — SIRMUSA.

Inače se korijen te riječi može izvesti i iz sanskerta. Sanskrtka riječ SRU koja znači strujanje preko korijena SER koji znači u staroindijskom obliku SARA — kapljati, odnosno prema latinskom nazivu SERUM, ili slavenskom SURUTKA.

Teoritorij

Današnja SRIJEMSKA MITROVICA leži na lijevoj obali Save u jugozapadnom dijelu SRIJEMA na nadmorskoj visini od 82 metra. Nalazi se

80 kilometara zapadno od Beograda. Teritorij današnje općine Srijem. Mitrovica (32.000 st.) ima površinu od 761 km² na kojem živi 70.000 stanovnika. Tu se nalaze 26 naselja od kojih je jedino gradsko naselje sama Mitrovica.

U Mitrovici se nalaze brojni industrijsko-poljoprivredni kapaciteti od kojih je PIK „SIRMIIJUM“ jedan od najvećih u zemlji. Postoji isto tako tradicija obrade drveta još od Austro-Ugarske.

Nakon posljednjeg rata Mitrovica prelazi na drugu obalu Save na područje MAČVANSKE (Male) MITROVICE, gdje su također otkriveni lokaliteti ranokršćanskih grobova, kao i tragovi četiriju crkava koje su građene po slojevima jedna iznad druge — od kojih prva seže u 4. st., a posljednja u 14. stoljeće, jer su od nje otkriveni tragovi plastike romano-gotičkog tipa.

Ovdje se nalazilo sjedište biskupije u kojoj se njegovao kult sv. IRENEJA, prvog sirmijskog mučenika kojem je naš DIMITRIJE bio đakonom. To je mjestu nasuprot Mitrovici imalo naziv sv. IRENEJ, a imalo je samostan, crkve, kaptol i biskupa.

Teorija o Metodijevu sjedištu u Sirmiju

Treba na kraju ovog uvoda reći i to da je u naše doba američki učenjak mađarskog podrijetla (BOBA Imre) iznio tvrdnju da je 3. crkva preko Save bila u stvari biskupska sv. METODIJA, jednog od Sv. Braće, a grob, nađen lijevo od oltarnog prostora, da je Metodijev grob, što bi značilo, kada bi se moglo dokazati, da je Sirmij skupa sa svojim biskupskim sjedištem bio kolijevkom europske pismenosti i uljudbe.

Razdoblje Rima u Srijemu

U prvom stoljeću poslije Krista ovdje je organiziran rimski logor, tako da

SIRMIIJ dobiva rimski karakter, premda je prije toga trebalo pokoriti Ilire koji su se dizali protiv njih, a napose Breuce koji su živjeli zapadno od samog Sirmija. Ipak zbog opasnosti susjednih nerimskih naroda-barbara ovdje se drže stalne vojne posade koje skupa s odredima na Dunavu tvore tzv. rimski limes.

SIRMIIJ se baš s tim u vezi stalno diže. U doba flavijske dinastije (69—96) postaje kolonija rimskih građana (Colonia Flavis Sirmiensis) gdje žive romanizirani Iliri i Kelti, doseljenici iz Italije, kao i rimski vojni veterani. Razvoju naselja pogoduju i magistralni pravci: iz Italije prema Grčkoj u jednom smjeru, a u drugom koji povezuje Sirmij preko bosne s Dalmacijom.

Stalnost rimskog naselja dovodi iz Sirmija i prve careve na rimski prijesto.

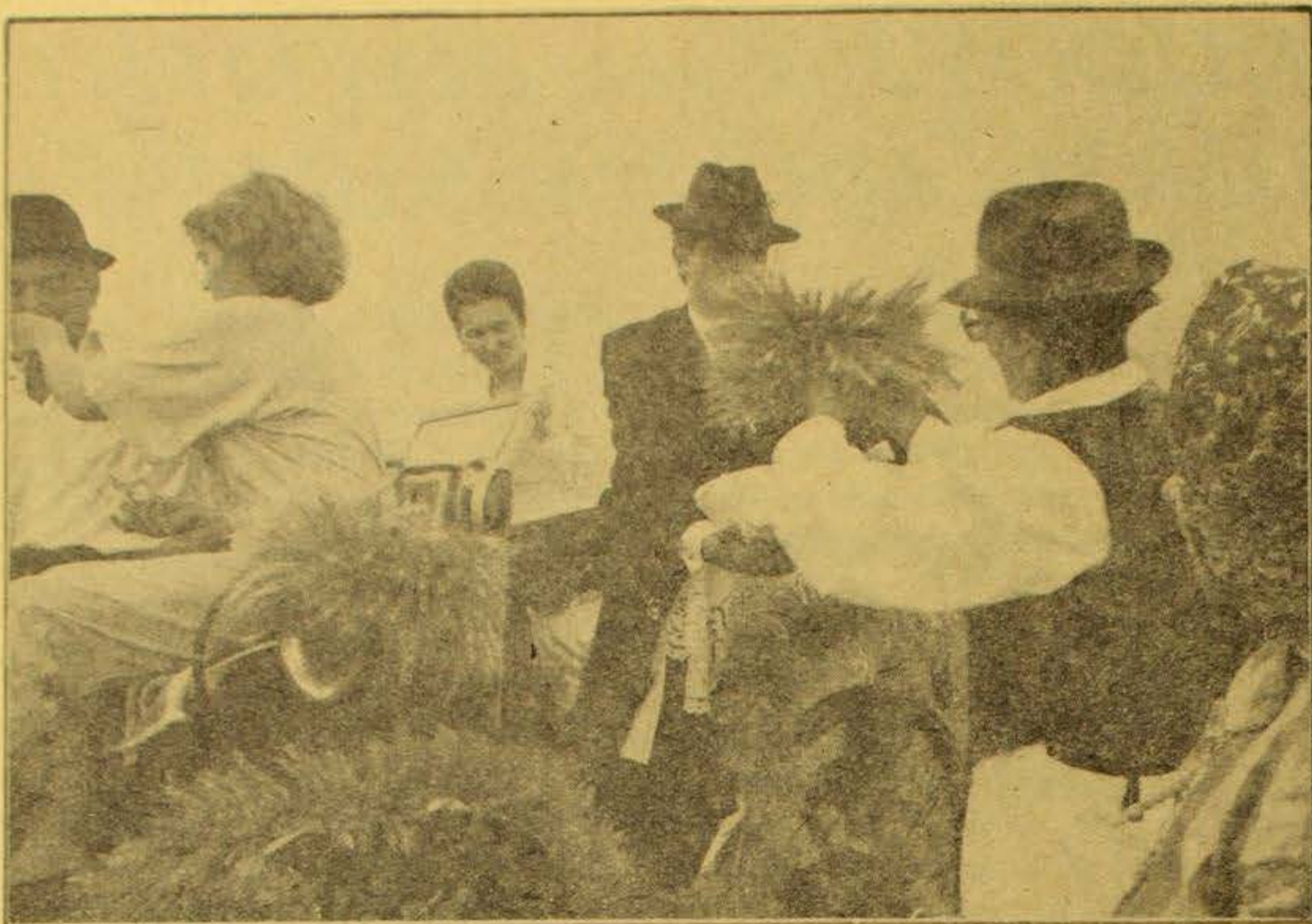
Godine 249. ovdje se pojavio rimski car rođen u okolini Sirmija — DECIJE TRAJAN.

od 270—282. na čelu je rimske države ratnik i graditelj AURELIAN, rođen u Sirmiju, a od 276—282. na prijesto rimski se uzdiže car PROB, sin sirmijskog vrtlara koji i sâm tako nastrojen isušuje močvare oko Sirmija, gradeći kanal JARČINU koji postoji i danas. Prob je zasadio prvi vinovu lozu u Fruškoj gori koja svoj naziv ipak zahvaljuje Francuzima, a ne Rimljanima.

Godine 107. car Trajan dijeli rimsku pokrajinu PANONIJU (koja se protezala od Beča do Pešte, odnosno do ušća Save u Dunav i sjevernom Bosnom) na dva dijela: Gornju Panoniju ili Onostrani Srijem (Panonia Superior) i Donju Panoniju ili Ovostrani Srijem (Panonia Interior) koja se po glavnom gradu SIRMIIJU zove i PANONIA SIRMIENSIS!

Najveći svoj uspon doživljava SIRMIIJ za Dioklecija kada je jedan od 4 središta rimskog carstva: Rim, Milan, Nikodemija i Sirmij.

(Nastavak u narednom broju.)

OBNOVIMO MLADOST DUHA

Ovu misao, znanstveno-istraživačka sekcija HKPD „Matije Gubec“ Tavankut, prikazuje već duže vrime kao misao vodilju u obnovi duha našega naroda s tendencijom da se vrati izgubljeno, da se popravi deformirano, da se čuvaju i vole svoji običaji itd. Pošto je kultura našeg bunjevačkog svita tako raznolika i bogata, važno je od svega sačuvati najpripoznatljivije oblike ispoljavanja bunjevačkog duha u vrimentu koje danas obavezuje da se što god priduzme.

Tako je, u želji da se učini što god u obnovljenju tradicionalnih bunjevačkih običaja, animiran pomalo već uspavani duh ove godine u Tavankutu. Snagom mladih entuzijasta u HKPD „Matija Gubec“ pokrenut je tavankutski svit u pripremi i održavanju ovogodišnje dužijance. Bez dobre volje tavankutski čeljadi dužijance u Tavankutu skoro da ne bi ni bilo, ali uz članove znanstveno-istraživačke sekcije HKPD „Matija Gubec“ ti su čeljadi radosno i oduševljeno zakoračili u „obnavljanje mladosti duha“. Ideja je bila, ove godine, postići što više u izvornosti. Da bi pokazali malo više od onog tradicionalnog, istraživači su priredili prikaz tj. demonstraciju vršidbe na staroj kasli (vršalici) koja je dovu-

čena iz Bajmoka od vlasnika koji još čuvaju ovu vridnu i povijesnu mašinu. Demonstracija je obavljena na takmičenju risara a u vršidbi su učestvovali čeljadi iz Tavankuta koji su kao risari i risaruše svoju dužijancu započeli risom i pobjedničkim risarskim parom. Bilo bi nepravdo da ne spominemo zanimila i iznenađena lica koja su taj prizor posmatrala. Toliko znatiželje, uperenih pogleda da se dobro osmotri rad čeljadi koji kaslu poslužuju sigurno pobuđuje svit da se tu radi o

DUŽIJANCA

Kad nastupi divno bačko lito
i sazrije zlatoklasno žito
kad zov ševa u zoru se čuje,
tada risar svoju kosu kuje.

Risaruša vridno uža plete
da joj ruke u poslu sve lete,
a pisma se sa svih strana čuje,
dok veselje svuda odjekuje.

Risar žito u odkose kosi,
risaruša u snopove nosi,
pa ih potom risar sve poveže
risaruša u stave polaže.

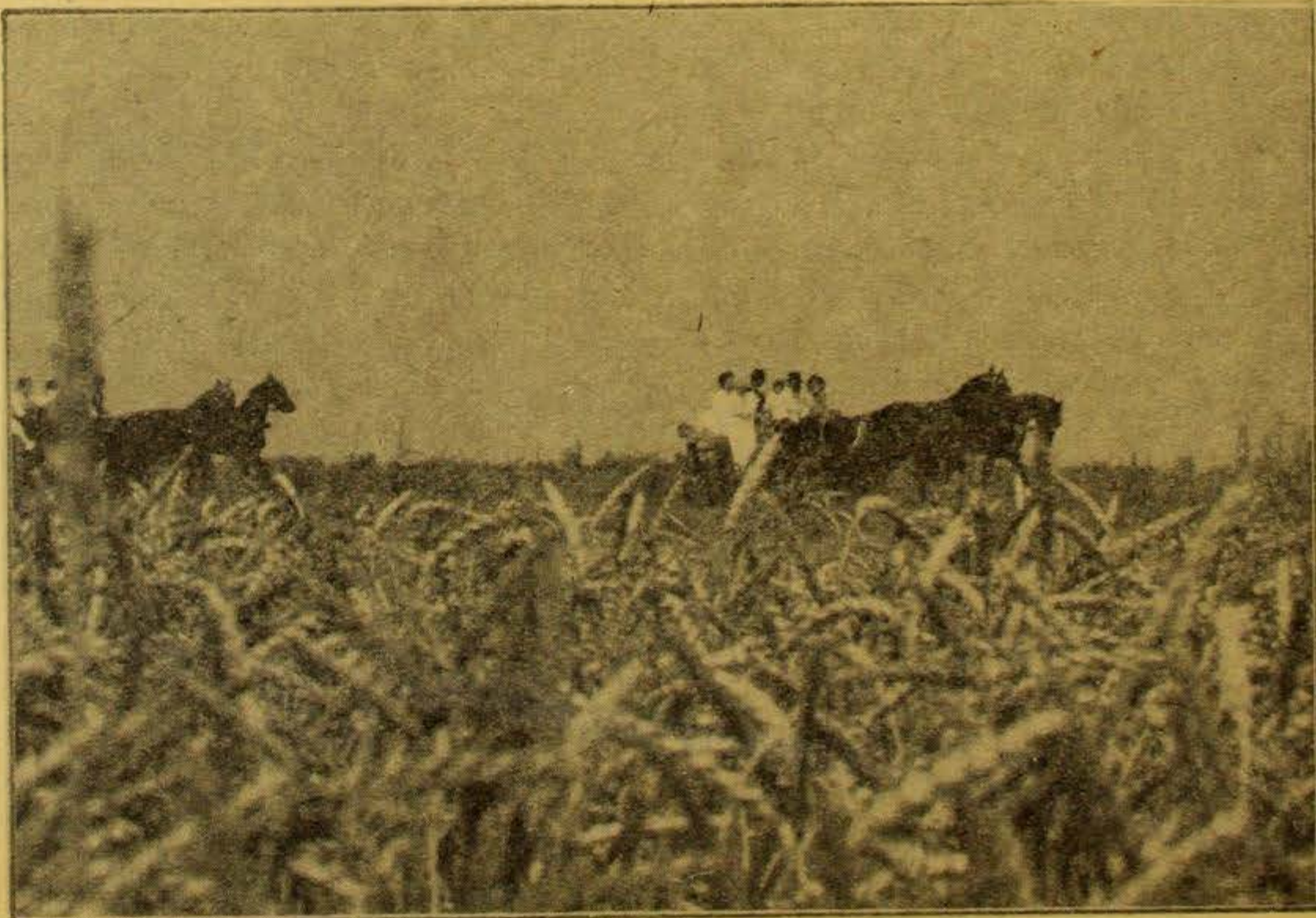
Snopovi se u krstove slažu
risaruše risaru pomažu.
Sad se svako u svom poslu žuri
dok znoj s lica sa prašinom curi.

Od žita se vinac tada plete
i bandašu na glavu se metne,
vraćaju se veselih srdaca;
Domaćine, evo Dužijance!

Sad domaćin radostan uživa,
pa ih redom sve vodom poliva.
Domaćica viče — „Hajte ljudi“
pa ih redom sve prisnacom nudi.

Tad nastaje sveopće veselje,
tad se nudi vino i pečenje.
Nek se znade da je Dužijanca
Ponos, dika vridnih Bunjevaca.

Stari risar

ozbiljnoj namiri da se tako štogod za budućnost sačuva i ovikovići.

Zašto je dužijanca jedan od tako važnih običaja kod Bunjevaca, pisano je već dosta (vrlo lipo je običaj obradio dr Ante Sekulić) ali je sama dužijanca različita kod određenih bunjevačkih sredina. Zato se istražuje u Tavankutu poriklo i razvoj dužijance. Saznajemo da je prva dužijanca u Tavankutu održana 1928. godine, da su prvi bandaš i bandašica, bili Grgo Stantić iz Tavankuta i Mariška Mačković sa Čikerije, da su tavankučani u crkvu donesivali ispleten vinac od žita s jedne njive, da su ih prid crkvom dočekivali crkveni općinari i niz drugih nama važnih podataka. Sve je zapisano a za pojedinim i širim se nastavlja istraživati. Sekcija je izdala mali letak o dužijanci u kojemu se nalaze izvorni podaci a planira se nagodinu prikazati spisak sviju bandaša i bandašica u Tavankutu od 1928. do početka II svjetskog rata.

Jedna novina je obradovala žitelje. To je svečana Akademija povodom dužijance koja je održana 20. srpnja a učestvovali su najmlađi. Oni su svojim pismama i recitacijama o ljubavi, miru, žitu, zemlji... publiku oduševili. Sutradan, 21. srpnja održana je dužinajca koja je bila priređena izvornom tradicijom. Bandaš Joso Nimčević i bandašica Svetlana Rudić su povorku pratilje i risara na karucama povelili na njivu di im je pridat vinac od žita s kojim su posli očli u crkvu da bi je pridali crkvenim općinarima i svečanom misom zahvalili Bogu na kruvu i žitu... Uveče je priređeno kolo na salašu kod bandašice. Tamburaši su svirali, sefiri se okrećali, crne čizme iskvrcavale, stare nane gledale ko je kako obučen, ko kako igra i ko je s kime... dok nije kiša kasno uveče rastirala kolo koje bi cigurno i duže trajalo.

Tavankut je ove godine učinio veliku stvar: obnovio dužijancu u svojem izvornom obliku i ostavio u

ljudima radost što im se obnavlja zaboravljena mladost duha a mlade potako na razmišljanje i zbližio u ljubavi i veselju kako su to znali kadgod činiti naši stari dide i nane, kad još nije bilo kafića... u kojima danas sidimo, doista sidimo i ne poznamo se više...

Bože, nek se Tvoj narod
vazda raduje što si mu
obnovio mladost duha.
Vratio si mu dostojanstvo
svojih sinova i kćeri:
utvrdi ga u nadi da će
uskrsnuti.

(Rimski misal:

Zborna molitva III nedjelje
Uskrsa.

znanstveno-istraživačka sekcija
HKPD „Matija Gubec“ Tavankut

IZBJEGLICE

- Dobar dan, dobri ljudi!
- Kako može biti dobar, bre, kad bežimo
- odvrati mi jedan mladić sedamnaestih godina.
- Kako vidim, sunčate se na obali Palića, a nitko vas ne tjera.
- Zar ne gledaš televiziju — javi se ljepuš-kasta dama, tridesetih godina, u dobroj fizičkoj formi, jarko lakiranih noktiju svih dvadeset prstiju
- ili si možda ubačeni tuđmanov ustaša?
- Oprostite gospođo, ja sam samo novinar na zadatku. Znaete i sami da se svi zaklinju u istinu, pa bih želio to čuti od vas. Odakle bježite?
- Iz Hrvatske. Od ustaške vlasti i državnog terora — nastavi ista osoba. Naše su selo bombardovali...
- Oprostite — upaduh joj nekavaljerski u riječ — tko vas je bombardirao?
- Pa valjda tuđmanovci, MUP, garda. Šta ti ja znam?
- Kako ste izvukli živu glavu?
- Nama su naši javili na vreme — prihvati mladić — pa su nas prevezli. S druge strane Dunava, bre, kakav doček. Televizija, čaj, a bogami i lozovača.
- Momak, imaš piće od mene, ako kažeš, kako si za tako kratko vrijeme prihvatio užesrbijski govor. Koliko je meni poznato, u Hrvatskoj, gdje si rođen, učio prve riječi, pohađao školu, ne govori se tako.
- Ako ne snimaš i platiš piće, reći ću ti, pod uslovom da nisi tuđmanovac.
- Tuđmanovac nisam, magnetofon, kako vidiš, nemam.
- Šta te se onda sve ovo tiče?
- Ja sam slobodni strijelac, to jest, slobodni reporter. Hoću tvoju istinu.
- Mož, al bez svedoka.
- Mani se dijete jalova posla. Ne vjeruj novinarima. Oni sve preokrenu — javi se neka baka iz skupine, koja i nije bila prikladno obučena za plažu i sunčanje.

— Beži bre babo. Bez svedoka nemož ništa dokazat.

Bojeći se da delija ne odustane, primih ga pod mišku uz riječi — imaš piće — povedoh ga pod obližnji suncobran privatnog kafića, konobarica, lijek za oči, časom stiže do nas.

— Ja ću lozul!

— Meni kavu — rekoh, te upitno pogledam junosu.

— Što se čudiš — reče — naši to i šljivu najrađe piju pred okršaj. E ne bi ti to smeo reći, al imaš simpatičnu njušku — lecnuh se —, a i onako to nikom ne moš pričat. Dobro si opazio moj govor. Ja sam ti burazeru iz... al bolje da ne rečem.

U to stiže loza, a ja naručih ponovo i to duplu. Konobarica s nevjericom zastane, a momak će, pošto iskapi čašu, ponosno,

— Ko ne pije, ne moš ni pucat ko mi!

Slegnuvši ramenima, ona ode.

Poslije par tura, mladiću se jezik razvezao, te mi, pomalo zaplićući, ispriповjedi.

— Znaš li ti, bre, koliko je nas iz uže Srbije, a i šire, jer je to sad sve Srbija, prešlo Dunav? Imamo mi tamo rodake, pa i simpatizere. One druge smo naučili pameti. J... ih Tuđman. Treba svetu pokazat kako bežimo u Vojvodinu.

— Dobro — rekoh — što je s dokumentima. Kako dokazuješ svoj identitet?

— Ih što si glup. Spaljene kuće. Bežiš u gaćama. Ko da misli na ličnu kartu. Ta priča pali. Pišu ti ime koje kažeš, selo koje ti padne na pamet. Zar ti bre stvarno ne gledaš televiziju.

Znam ti ja na pamet sva spaljena sela. Ej, četrdeset hiljada izbeglica? Ko će se tu snać? Prihvatni centri samo broje i šalju dalje. Neke i više puta. Opšta frka!

— Zar te nije bilo strah ići tamo gdje se puca? Mogao si i poginuti.

— Ti si čoveče stvarno lud. Kako ću poginut, kad smo pre mupovaca pobegli. Tu nam je stvarno lepo. Dobijamo bonove Crvenog krsta, ne radimo ništa, hrane nas. Pa mi smo ti bre ugroženi i država Srbija brine o nama.

— Zar ne misliš da to državu košta? A ni vaši domaćini nisu baš svi oduševljeni. Nekima je to gostoprinstvo i nametnuto. Znaš kako se kaže kod nas: od svakog gosta — tri dana dostal!

— Idi bre, sve će to njima biti plaćeno kad poredimo Tuđmana i njegove ustaše. Ima da plate ratnu odštetu za prvi, drugi, a ako treba i treći svetski rat.

— Nisi li premlad da tako govoriš, ili možda poznaješ povijest bolje od onih koji su je pisali?

— Šta ti je ta „povijest“, to ne znam, ali mislim da si ti jedan od njihovih.

— Povijest, to je istorija.

— A tako, učio sam to, al kažu naši da je falsifikovana. Ja njima verujem.

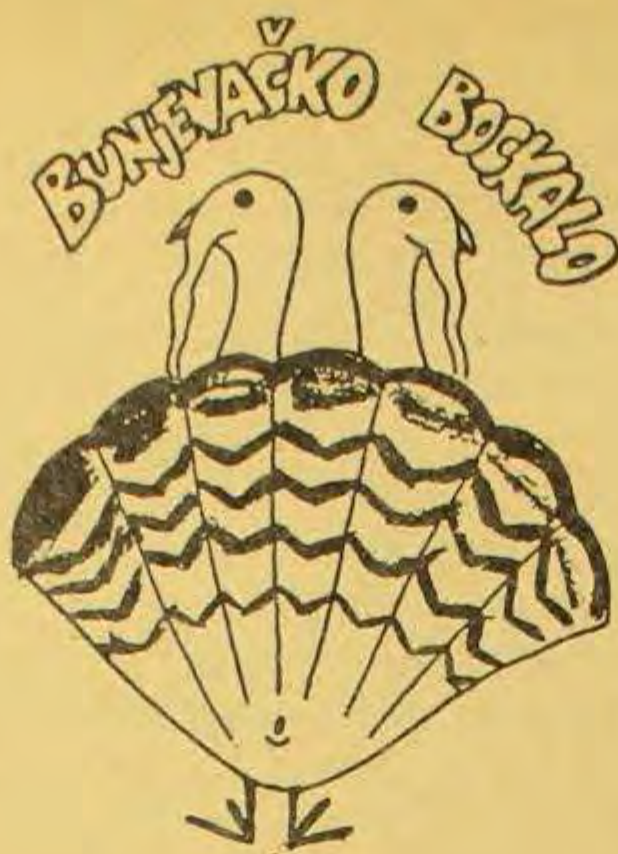
— Dobro, što misliš, ko je u pravu i tko će pobijediti?

— Idi brel! Pa to se zna. Mil!

Ostavih mladića za stolom i s gorkim okusom u ustima, uputih se niz paličku obalu, da posmatram ugrožene.

Slobodni strijelac

— Faljnisi komšija!
 — Uvijek Isus faljen bijo, komšija Albe! Jesil ovr'o žito, kako je nateklo? Šta kaže maža?
 — Ta mani me. Podupro sam grede na košarnom tavanu. A i ti si mi niki arcuzin. Nikad te nema kad mi tribaš ...
 — Hajde kaži šta te svrbi. Šta si se tako smrko?

KOMŠIJSKI DIVAN

— Kako se ne bi smrko, kad sam svo žito digo na tavan, a ovamo, još mi je niko ovlažno, pa ga svaki dan moram privrćat lopatom.

— Pa šta ga nisi prido, ko sva razgaljena čeljad, pa se ne bi bisijo na me čerez mobe.

— Vidi se da ti ne živiš od zemlje — kaže mi Albe — kad ne slušaš visti o poljoprivredi. Ne znaš ti da su naši političari kupili svo žito iz Slavonije i potrpali u silose. A šta ćemo mi!? Em ga zdravo malo plate, em, moraš platit što ti ga čuvaje. Kad sam izjesapijo koliko me košta čuvanje mog rođenog žita, reskiro sam da mi se i tavanske grede polome, još ga neću pridat.

— E moj Albe. Tako ti je to, kad ti samo gledaš TV Novi Sad. Nije ni čudo, kad tvoj televizor ne dovaća dalje od Beograda. Gledaj ti Zagreb. Slovenci plaćaju duplo, a skoro i Bosanci. Pa majku mu staru, valjda živimo u demokraciji, što mu znači, vladavina naroda.

— Mani ti meni vladavinu naroda. Svaki se narod, mislim ovaj naš, vlada kako oće.

— Idi Albe u očin. Ti to ne razumiš. To je zdravo stara rič. Sad narodom vladaju drugi. Al opet ti kažem. Izvezi žito u Sloveniju.

— Jevo ti ga na — Albe brezobrazno zavrne ruku u laktu — ko je još lud nosit toliko žito po atarovima di se stalno puca.

— Puca se puca. Tu imaš pravo. A jesi li možda gledao? A pa da, ti ne vidiš dalje od Beograda.

Ja sam ti gledao što je Zagreb pokazo, a to tvoj televizor nemož vaćat, kako su pančevski rezervisti, malte ne izvoštili, al zato izvijali jed-

nog sidog, kažu druga, koji je nji, domaćine, radne i familijarne ljude pozvo u rezervu. A valjda ni general ne bi bolje prošlo samo da se smio vratit posli, kako kažu pauze.

Moš mislit. Došla posita u kasarnu. Ta znaš valjda: žene, dica, rodbina. Plaču, kako i ne bi. Kad ti usridj posite — UZBUNA!

— Ko se uzbunijo — pita Albe.

— Pa valjda si bijo vojnik. Znaš šta je uzbuna. Daklem, uzbuna, a civili marš napolje! To pripovidaaju ti ljudi, rezervisti — uzbuna je trajala

samo kilometer-dva, pa ostav. Žene i dica potrk za njima i opet suze i opraštanja.

Kažem ti ja Albe moj, kad bi svi tako odbacili puške i očli radit na njive i u fabrike, ne bi bilo ove nevolje, a ti bi tvoje žito prido i ne bi moro štrepit za slime i grede.

— Ti uvijek moraš biti najpametniji. Jesil možda slušo radio Suboticu? Ona kaže da su naši rezervisti puni morala i borbene gotovosti. Samo čekaju da krenu.

— Kako da ne. Izgleda da njim je dosadilo čekat, pa biže kući. Ta i ker bi pobigo s te vrućine. Jesil vidijo kako su urizni? Visoke cipele na upetljače i debele čačkire. Ni da vaćaju kondiciju i borbenu gotovost, po ovom suncu, a spavaju na patosu. Ako to izdrže, biće pravi legionari.

— Da mi nisi komšija, sad bi te čušio. Oćeš kazat da naša radijo Subatica laže?

— Ta di bi to smijo kazat? Samo ti kažem ono što sam čuo od ljudi koji su pobigli, pa sad ne smidu spavat kod kuće.

Bać Stipan

SRIJEMSKO BOCKALO

NAŠE NOVINE NA TELEVIZIJI

Da je vrag odnio šalu to znam, ali ima ljudi koji se i sa vragom šale. Da ćemo za tako kratko vrijeme doći u srpski parlament i biti čak na TV dnevniku nisam vjerovao a eto dospio „Glas ravnice“. Onaj tamo drug uzeo naše novine i pokazuje svima što pišu, a televizijski voditelj pokazuje svima koliko je pravna država Srbija demokratska te dopušta da se u njoj štampaju ovakve novine. Još samo da nam je rekao gdje se sve naše novine mogu nabaviti i tiraž bi nam skočio ko pšenica što se žanje uz stražu. A straže rezervista u Šidu noću se napijaju po kafanama u zrak pucaju jer nemaju platiti piće. Mjesec dana u rezervi pa ponestalo para ali municije nije, „Crvena zastava“ će raditi u četiri smjene ako bude trebalo. Mobilisalo seljake i prijevoznike a žetva u jeku, sinovi drugova i drugarica su kod kuće, a sirotinja čuva đeneralima miran san, noć i dan.

Onamo raspalilo po kućama Hrvata, a režimski tisak dokazuje kako je sve to hadezeovski scenarij. Jer kad Srbe

napadaju to je „HDZ scenario“, kad na Hrvate pucaju opet „HDZ-scenario“, kad na Filipince pucaju?! Baš otkrili grupu Filipinaca i Albanaca kod Mitrovice i odmah ih proglasili Tuđmanovim gardistima, žene i djecu takođe. Marsovaca još nema ali su neki stvarno pali sa Marsa. Dok neki o junaštvu i ratničkoj prošlosti zbore telefonom dojava kako je par hadezeovaca upalo u tu i tu kuću i blokira se cijelo mjesto a tamo ništa. Junačine, nema šta.

U Slavoniji i zapadnom Srijemu pro-radila radio-postaja „ispod žita“. Pošto je sad kukuruz u rastu predlažem da mi osnujemo radio ispod kukuruza ili suncokreta. Još bolje radio-postaja ispod fruškogorskog bora, on je zimzelen i radio može stalno raditi jer kad žito požanju? Važno je sačuvati razum, ko u ovoj ludnici može još biti razuman. Ne bi želio da nosim oznaku ratnog reportera, više mi se sviđa znak reportera na plaži, onoj jadranskoj iz starih dobrih vremena!

„BOCKALO“

Tako se kadgod prije ovog posljednjeg rata pivalo u našem mistu. Istina ... na broju je najviše bilo Šokaca, pa ondak Švaba, pa Madžara, Slovačka, Roma, Rumuna ... a najmanje Srba. No, nismo se srdili što se na primer, Srbi spominju na prvom mistu, a broje samo 20—30 duša. Nit' su oni drugi zamirali što u

smo da izviniš maloumni jel faljni!

Gledim niki dan jedan od oni' kalendara — godišnjaka, pa čitam kako je 1987 god. u Mostaru proslavito 300 godina od našeg dosele- nja ovamo u Bačku. Dakle, već 304 godine smo ovdi ... Baš na ovom mistu di je sad naše selo u vrime dok još nismo došli bile su šume,

tivat. A i fino divani taj njiov komesar, nima falinke. Nismo se bunili što su nam dođoši postavili svoju vlast, ta navikli smo se da nam drugi gazduju.

Al' kume, ko što znaš, ni godina ni prošla, a oni bome počmu pritiskati! Udaru silne obaveze, pa nas počmu silom u zadruga tirat, za svaku rič u aps trpat. I što je još

„BRATSTVO — JEDINSTVO”

„Alaj smo se sastali bećari Srbi, Šokci, Švabi i Madžari ...”

strofi za nji' nema mista. Jel vlast je vlast — a oni su bili na vlasti.

Kralj je bio ko što se zna — Srbin. Ministri i đenerali — Srbi. Učitelji — Srbi. Činovnici — Srbi. Beležnik — Srbin. Šumar — Srbin ... i tako mož' tirat sve dok ne stigneš do kočijaša ... e, tu je već bilo mista za po kojeg od naši'. Dobro se znalo u ono vrime — onaj ko ni imó svoju zemlju, a na nesriću ni bio Srbin, il' je bio sluga na kakom imanju, il' nadničar, napoličar, kubikaš, furman ... što bi rekli prostim ričima, moro je rintat', kó konj ako je 'tio priživit' i dicu izrânit'. Šta ćeš, čovik ne mož' unaprid odredit' nit' od njegove volje zavisi 'oće se rodit' ko Srbin, jel će štogod drugo bit', makar koliko to važno bilo.

Znam ... znam kume, sicaš se ti svega, kroz sve smo zajedno prošli. A sicaš se sigurno i tog' da nam je ondak što bi rekli političari cila „rukovodeća garnitura” čisto od Srba sastavita bila. Da su nedaj Bože u Katoličku Bogosloviju mogli ić', bome bi nam i za popu metili Srbina!

Sad ćeš se pitat — zašto ti sve ovo divanim. Eto ... ne znam ni sam ... ne da mi vrag mira, pa se pitam ... zašto je nama Šokcima uvik gazda i tutor tribo? Ko da

trščurina i močvare. Naši stari zasukali rukave, pa sve lipo iskrču, iskopaju kanale i počmu radit njive. Kolko sam čito, taj kraj je potpado pod Ugarsku, pa smo bili pod Madžarima. Posli, kad se stvorila Austro-Ugarska carevina, doselu se Švabi. Lipo smo se slagali i s jednima i drugima. Mi, Hrvati smo većinom paori i ribari bili, a s gospodom se fino moralo — ko što je i red.

Ondak ... posli I rata, pripadnemo Srbiji. Oma posli ujedinjenja 1918 godine dođu u naše misto 8 Srba, da rukovodu, šta bi drugo? I š njima smo se fino pazili. Poštovani su i oni nas, makar što nismo bili u istom rangu.

I sve je to bilo ko što Bog zapo- vida dok posli II rata nisu stigli ovi „naši” oslobodioci. Kaže onaj njihov Komesar: „Narode dosta je bilo okupacije! Mi smo narodna vojska. Svi ćemo od sad' imati ista prava i složno i bratski živiti! Živilo bratstvo-jedinstvo!!”

Nismo mu da pravo kažem baš sve virovali, bar mi i Madžari, jel Rusi su 2—3 miseca prije tog' silnog čuda i nereda pravili, a ko što se zna, skupa su ratovali ...

Ajd ipak, računamo, kad su nas već oslobodili ropstva, triba ji poš-

gorje, šta god kažu, moro si im tapšat' i klicat', pa makar sto put' drukčije mislio.

Malo — po malo „oslobodioci” ukinu Šokačke i Madžarske razrede u škuli ... ukinu našu svirku u bircuzu ... srušu nam spomenik usrid sela, a na poslitku nam počmu branit' i u crkvu da uniđemo!

I vidiš, sve su uspili osim ovog posljednjeg. Da smo se u ime nji'ovog „bratstva-jedinstva” odrekli vire i crkve, ko zna, možda bi kogod od nas doguro do kakog Čate jel štogod slično. A ovako ...

No, kad proštudiram malo ... Kume, tio ne tio, ispadne da smo mi Hrvati bili slobodniji pod okupacijom neg' pod ovima što su uveli „bratstvo-jedinstvo”. Ne samo što umisto ini' 8 Srba što su gazdovali u selu ada imamo 3—4 puta toliko, neg niki od nji bi tili (neš virovat) sad u posljednje vrime, bome i glave da nam poskidaju. I sve u ime tog i takvog „bratstva-jedinstva” i za naše dobro.

Sve se bojim kume, počće nas oped oslobađat. A što god nas više oslobađaju, nama gore.

Pa makar ti mislio da sam pofalio, moram ti kazat' da nešto i nisam za „bratstvo-jedinstvo”. Bar ovo njio'vo. Više mi je pridratno pasovalo, pa taman da se i ne promini strofa u pismi ... s početka mog divana. Eto ... to sam ti 'tio kazat.

*Tvoj kum
Stipa*

NOVO! NOVO! NOVO!

ELEKTROMAGNETSKIM POLJEM DO ZDRAVLJA

APARAT MK 75 ELMAG mini

niskofrekventni stimulator elektromagnetskog polja
Napredak u tehnološkom procesu predstavlja i napredak u medicini

Mini medicinski aparat MK 75 ELMAG pomoći će mnogima, pa čak i onima koji su već pomišljali da za njih lijeka nema.

OSNOVNE INDIKACIJE ZA PRIMJENU APARATA

- DIJABETIČARI KOJI UZIMAJU ORALNE ANTIDIJABETIKE
(bolje lučenje inzulina zbog stimulacije gušterače elektromagnetskim poljem)
- LIJEČENJE POVIŠENIH MASTI U KRVI
(povišen holesterol i ukupni lipidi)
- BRONHIJALNA ASTMA
(kod djece i kod odraslih)

- NOĆNO MOKRENJE KOD DJECE
- REUMATSKA OBOLJENJA, LUMBAGO, IŠIJAS I NEURALGIJE
- SMETNJE CIRKULACIJE, MIGRENOZNE SMETNJE, NESANICA, NEUROZE TJESKOBA, STRAH I NAPETA STANJA
- PODIZANJE OPĆE OTPORNOSTI ORGANIZMA
- MULTIPLEKS SKLEROZA

Proizvođač:

AGRINA, MEGA, 63310 ŽALEC SLOVENIJA
u koop. s Medicinska oprema POZNIK CELJE

APARAT MOŽETE NARUČITI KOD OVLAŠTENOG ZASTUPNIKA UZ SPECIJALISTIČKI SAVJET

dr MILAN BIČANIĆ
22224 KUKUJEVCI, PROLETERSKA 4
PUTEM POŠTE ILI NA TEL.: 022/742-345
Cijena aparata: 1900,00 din.

Dragi Pretplatnici,

Nakon prve knjige: *Hrvati u Srijemu koju sam izdao o vlastitu trošku i uz vašu pomoć, poduhvatih se i druge:*

HRVATI U MAĐARSKOJ,

Sintetički prikaz te naše manjine u susjedstvu, inače tamo najbrojnije u odnosu na druge Hrvate koji žive u drugim susjednim zemljama.

Do sada nemamo takva cjelovita djela, a razlozi su uglavnom isti kao i oni u vezi s „Hrvatima u Srijemu“.

Ufam se vašoj pomoći i potporil

Knjiga treba izići iz tiska na preko 200 stranica s prilogima do kraja lipnja 1991. g.

Pretplata na knjigu iznosi: 350 din.

Šaljite je na adresu: Heinzelova 47b, VI k. 41000 ZAGREB s naznakom o kojem se broju knjiga radi. Pretplati dodajte 15 din. za troškove pošte ako niste iz Zagreba. Evo i telefona: 041/222-156.

Sadržaj knjige:

Trijanonski ugovor nakon prvog svjetskog rata: Kako smo izgubili Baranju i Bačku?

Obrazovni, vjerski, kulturni i umjetnički okvir života i rada šokačkih, bunjevačkih, podravskih i Gradišćanskih Hrvata u Mađarskoj.

Zaboravljena naša braća u susjedstvu nakon posljednjeg rata. Skrb katoličke crkve u Hrvata za tu našu braću.

Zaboravljeni pomurski Hrvati.

Buzaški, vancaški, budimski i pečuški Hrvati u prošlosti.

Narodno-vjerska baština Hrvata u Mađarskoj.

Običaji pri raznim crkvenim svečanostima i blagdanima.

Dodatak:

Konačno nešto i o samom sebi i svojem radu za Hrvate u Mađarskoj.

Bibliografija napisa o meni i onih od mene.

Ne zaboravite da ćete otkupom određenog broja primjeraka pomoći da mnoge primjerke **besplatno pošaljemo našoj braći u susjedstvu na koju se ponajviše i odnosi ova knjiga.**

Zato Vam se od srca zahvaljujem i u njihovo ime!

Srdačno Vas sve pozdravljam uz izraze zahvalnosti!

Prof. JURAJ LONČAREVIĆ

GLAS RAVNICE — Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. — Glavni i odgovorni urednik: mr Ivan Poljaković; Izdavački savjet: Vojislav Sekelj, Zlatko Romić, Zvonimir Sudarević, dr Ivan Dulić, mr Bela Tonković, dr Milan Bičanić, Stjepan Rendulić; Izdaje: DSHV, 24000 Subotica, Trg c. Jovana Nenada 15/III; Tel.: (024) 51-348; Žiro račun: 66600-678-9027 SDK Subotica. List je registriran kod Pokrajinskog sekretarijata za informacije pod br. 651-85/90. „Glas ravnice“ izlazi sredinom mjeseca. Godišnja pretplata je 150 din. Za inozemstvo 15 USD \$ Cjenik reklamnog prostora: cijela strana 5000 din; pojedinačni mali oglasi 100 din. do 25 riječi, svaka dalja riječ 10 din. Slog: **ComType** Subotica, Tel. (024) 35-495; Tisak: „Minerva“, Subotica.